

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

N:r 3

Mars

1956

Pris 75 öre

Status

ARBETSGLÄDJE

Uppmätt och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m.m. Populära och låtsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid *Arbetsträningsverkstaden vid Värnhems Vårdhem i Malmö*. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge *syselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra*.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Pilgatan 9, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

EKONOMI- KÖP DIREKT FRÅN WISKADALS FABRIK

Allt vad Ni behöver för Er själv, hemmet och familjen, finner Ni i den nya stora katalogen med tusentals artiklar till verkliga sparpriser. Tusentals svenska familjer *drygar ut pengarna genom att direktköpa från Wiskadals Fabrik*.

Rekvirera idag den stora 300-sid. katalogen.

Postorderfirman med

egen stor fabrikation!

Sänd utan kostnad för mig Eder vårkatalog 1956

Namn:

Adress:

Postadress:

1955 års kunder erhålla katalogen utan rekvisition.

(Status)

AB WISKADALS FABRIK, Borås

En kvalitetsgod trycksak
till lägsta pris

Ring 133 77

AB Tryckericentralen

i Borås

HANDSLIPMASKIN

Omg. från lager.
Införda offert!

För 3-fas
växelström.

ELEKTRISKA AKTIEBOLAGET

SIVERS & HÄGER

JÖNKÖPING TELEFON 193 30 VAXEL

mer än 1 miljon

"varsågod" per dag

Pressbyrån den svenska pressens
egit distributionsföretag

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 3 Mars 1956

19:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.
Redaktör: ÅKE ROOS.
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:
1/2 sid. 400:—, 1/3 sid. 225:—,
1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:
60 mm spaltbredd 65 öre mm.
90 mm spaltbredd 90 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.
För julnumret specialoffert.

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:
Kocksgatan 15, Stockholm 4.
Telefon 41 39 99 och 44 40 40.
Postgirornr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:
Kamrergratan 3. Tel. 97 53 44.
Postgirornr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,
halvt år 4:50.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

UR INNEHÅLLET:

LUNGTBC OCH ALKOHOL	5
CALMETTEVACCINERING FARLIG	6
STINA ARONSON BERÄTTAR	7
REPORTAGE FRÅN ASTRA	8
ARBETSTRÄNING I GÖTEBORG	10
ROLIG STATISTIK	12
BILDSVEP FRÅN NYHAVN	14
DIKT AV BIRGER VIKSTRÖM	16
KAPITEL UR "NYPLÖJD MARK" 18 (Michail Sjolochov)	
BREV FRÅN LÄSEKRETSEN	21
OM SKOJAREN FLINT-JACK	22
KORSORD	24
SCHACK	25

Ny redaktör

Redaktör Åke Roos, Göteborg, har inträtt som redaktör för Status. Vår nye man, som är diplomerad vid Socialinstitutet i Göteborg, har tidigare varit verksam inom dagspressen, bl. a. i Stockholm och Göteborg. Som tidningsman har han i stor utsträckning sysslat med sociala och populärmedicinska reportage samt kulturjournalistik. Ett och ett halvt år har han tjänstgjort som redaktionschef vid Nordsvenska Dagbladets red. i Umeå.

S. H.

De möblerade rummen — och våra lungsjuka

Det har framförts förslag, ja, rent av krav om att hyresregleringslagen successivt skall avlivas, och vid första attacken vill man bl. a. plocka bort de möblerade rummen ur denna lag. I årets propositionsförteckning meddelas visserligen, att ett förslag om förlängning av hyresregleringslagen är att vänta omkring den 20 mars, men samtidigt har justitiedepartementet aviserat att detta inte utesluter ett förslag till årets riksdag om partiell avveckling av hyresregleringen.

Att utesluta de möblerade rummen ur hyresregleringslagen skulle förvärra bostadssituationen för alla lägenhetslösa rumshyrare, men utan tvekan skulle f. d. lungsjuka råka särskilt illa ut om bl. a. uppsägningsskyddet slopades. Enligt en undersökning, som utfördes av DLR 1951 saknar över 40 procent av våra lungsjuka och f. d. lungsjuka egen lägenhet.

En av förslagens motiveringar beträffande de möblerade rummen är, att det — framför allt i våra storstäder och universitetsstäder — finns en reserv av sådana rum, som lägenhetsinnehavarna inte vågar hyra ut så länge hyresgästerna skyddas av hyresregleringslagen.

Det kan kanske vara sant, men i så fall är det en sanning med modifikation. Huvudparten av reserven utgörs av rum, som skulle komma att upplåtas under ganska kort tid, t. ex. när lägenhetsinnehavarens familj tillfälligt minskas eller när han av en eller annan anledning behöver ett kortvarigt extra tillskott i sin månadsinkomst. Sådana "tillfälliga" rum blir inte till någon större glädje för majoriteten av vår tids rumshyrare. Människor som av bostadsbristen tvingas bo "möblerat" behöver en viss bostadstrygghet för att kunna finna någorlunda trivsel. Det må gälla personer, som räknar med att få egen lägenhet om ett eller ett par år, studerande, som flyttar till annan ort efter några års studier eller vilken som helst av de många kategorier, som är nödsakade att hålla till godo med möblerade rum. Det vore en stor nackdel för dem att få en bostad, som de riskerar att få lämna vilken dag som helst efter två veckors uppsägning.

Bacillskräcken lever ännu seglivat kvar på sina håll, och därför bleve risken för oväntade och oangämliga uppsägningar särskilt stor för f. d. lungsjuka. Man kan exempelvis tänka sig att en hyresvärdinna av

en slump får veta att hennes nyligen inflyttade hyresgäst någon gång legat på sanatorium.

Och även om värdinnan drar sig för att presentera en formell uppsägning, behöver hon — om hyresregleringen slopas — bara höja hyran kraftigt för att bli av med sin inackordering. Många f. d. lungsjuka har inte råd med en oväntad större merutgift i sin månadsbudget, och de som har råd vill i regel inte betala en oskäligen hyra, en hyra som ligger betydligt över det normala på platsen i fråga. Resultatet blir därför att de indirekt tvingas flytta.

I den nämnda undersökningen av DLR konstateras följande:

För de ensamstående synes problemet att överhuvud taget komma över en bostad och att behålla denna under sanatorievistelsen vara framträdande. De som vid intagningen på sanatorium bott som inneboende torde ofta ha små möjligheter att behålla rummet under sanatorievistelsen och svårigheterna att få tag i ett nytt rum efter utskrivningen kunna vara betydande bl. a. på grund av rädslan för smitta. Smitto-skräcken kan även medföra obehag efter det att den lungsjuke lyckats få tag i ett rum. I redogörelsen för den tidigare omnämnda enkäten om smittoskräcken heter det t. ex. "Trakkasserier utöver de vanliga förekommer, alldeles särskilt besvärligt måsden haft det, som av värdinnan förbjöds använda toaletten."

Visst är det i princip ett lovvärt syfte att rensa ut så många regleringslagar som möjligt i samhällslivet, men så länge man inte fått bukt med bostadsbristen, måste hyresgästerna i möblerade rum tillförsäkras ett rimligt lagligt skydd. Till saken hör att gruppen rums-hyrare ändrat karaktär sedan exempelvis 30-talet. Då var det företrädesvis studerande och andra ungdomar, som bodde "möblerat" för att de ville bo så — i dag tvingas

äldre personer, ja, även hela familjer att hysa in sig i möblerade rum. Denna förändring ökar kravet på bostadstrygghet vid denna hyresform.

I dragkampen mellan fastighetsägare och lägenhets-hyrare har hyreslagstiftningen varit till klar förmån för de senare, men när lägenhetsinnehavarna i sin tur fungerat som hyresvärdar har myndigheterna ofta visat passivitet. Rums-hyrarna är t. ex. inte ordentligt representerade i hyresnämnderna. I mål angående möblerade rum får "lägenhetsrepresentanterna" ofta företräda rums-hyrarnas intressen trots att de i realiteten representerar motparten i sådana fall.

I stället för att slopa hyresregleringen för möblerade rum borde vederbörande myndigheter i större utsträckning än hittills stödja bl. a. de lungsjuka rums-hyrarna. Dessa bör inte, får helt enkelt inte, bli bostadsmässigt rättslösa.

AKE ROOS

Sjukförsäkringen får ny retusch

De hittills vunna erfarenheterna av den allmänna sjukförsäkringen har som bekant visat, att den är behäftad med en hel del brister, inte minst i form av onödigt byråkratiskt utformade ersättningsbestämmelser.

När detta skrivs funderar våra riksdagsmän på diverse ändringar i paragraferna. Den 4 januari presenterade statsrådet John Ericsson kmt:s proposition i frågan, och vidare har riksdagsmän ur olika partier kommit med flera motioner.

I propositionen föreslås bl. a. statsbidrag för gottgörelse, som sjuk-kassa lämnar arbetsgivare, vilken anordnar läkarvård e. d. samt — vilket är det viktigaste — en uppmjukning av bestämmelserna för reseersättning i samband med läkarvård.

Enligt den nu gällande paragraf 16 i "sjuklagen" utgår reseersättning endast om försäkrad är "berät-

tigad till ersättning för utgifter för läkarvård", vilket i praktiken innebär, att man inte får någon hjälp till resor i samband med kostnadsfria undersökningar. I riksförsäkringsanstaltens förslag till kmt framhålls, att "den omständigheten, att utbetalning av läkarvårdsersättning till den försäkrade i vissa fall ej blir aktuell, bör ej medföra, att rätten till resekostnadsersättning går förlorad".

Den av kmt föreslagna nya utformningen av paragraf 16 lyder: "Har försäkrad åtnjutit läkarvård . . . skall ersättning utgå för utgifter för resor . . .". Ändringen innebär således, att en patient inte behöver betala för sin läkarvård för att få resebidrag.

F. n. utges i princip ingen ersättning från sjuk-kassa för resor till öppna sjukvårdsinrättningar. Det talas endast om vård vid "allmänt sjukhus", men i sitt förslag vill departementschefen, att gottgörelse skall ges även för resor till "för enbart öppen vård avsedd sjukvårdsinrättning", till vilket begrepp man hänför bl. a. dispensärer.

Dessa ändringsförslag är mycket välkomna, inte minst för dispensärpatienterna, men de är tyvärr inte tillräckligt genomgripande. Det kommer fortfarande att finnas kvar en mängd onödig byråkrati kring ersättningen vid sjukresor. Sveriges läkarförbund har också hos departementschefen förordat en betydligt mera genomgripande omarbetning av ifrågavarande regler, och även Svenska sjuk-kasseförbundet har uttryckt sådana önskemål.

Riksdagsmännen Anton Norling och Gunnar Öhman har i en motion i första kammaren hemställt om en ändring, så att sjuk-kassorna får helt bekosta alla sjukresor, men det förslaget godtas säkerligen inte.

I en annan motion yrkar hr Helge Lindström m. fl. på sjuk-kasseersättning för resor till och från konvalescenthem.

Bland årets många motioner finner man också en av hr Knut Senander m. fl. vilka anser, att alla långvarigt sjuka, som var "utförsäkrade" redan vid den allmänna sjukförsäkringens början, inte skall betraktas som sådana utan jämställas "med andra medborgare".

Förordningen om rabatt på läkemedel har kritiserats hårt under den tid den varit gällande. Hr Senander m. fl. föreslår nu riksdagen,

att alla receptbelagda läkemedel görs helt kostnadsfria och att medicin-kunden endast skall betala en krona i grundavgift för varje recept.

Hrr Eric Johanson i Västervik och Göran Pettersson önskar, att det nuvarande karensbeloppet på tre kronor slopas, men att rabatten fortfarande stannar vid 50 procent.

Det behövs förvisso en reform beträffande läkemedelsrabatterna. F.n. står statens administrationskostnader för rabatteringen inte i rimlig proportion till utgifterna för själva rabatterna. Rabatteringsprinciperna bör förenklas.

Det är många sjukförsäkringsförslag, som årets riksdag får ta ställning till. I skrivande stund har ännu inga beslut fattats, men under vårens lopp får vi se vad riksdens ständer bestämmer om folkets allmänna sjukförsäkring.

A. R.

Modernt institut för arbetsträning

Stockholms läns landstings nya arbets träningsinstitut för partiellt arbetsföra har nu startat. Det ligger i Solna och är inrymt i denna stads gamla drätselkontor vid Solna Kyrkväg—Karolinska vägen.

Bakom entrén, som är byggd så att rullstolsinvalider obehindrat kan ta sig in och ut, ryms avdelningar för snickeri och mekaniska arbeten. Den maskinella utrustningen är mycket modern. I snickeriavdelningen finner man bl. a. svarv, planhyvel, fräsmaskin, bormaskin och slipmaskiner, och i den mekaniska avdelningen är utrustningen minst lika förstklassig och rikhaltig.

Institutet är ett internat, och det äger rymliga och trivsamt möblerade rum för 13 manliga och 5 kvinnliga elever. Man har också inrett en trevlig matsal, till vilken Karolinska sjukhuset, som ligger i närheten, levererar maten.

Tidningen Konvalescenten, som utges av Stockholms läns lungsjuka, konstaterar följande:

Man har "känslan av att både landstinget och de partiellt arbetsföra i vårt län kan vara stolta över vårt nya arbetsträningsinstitut. Det kommer nog inte att dröja länge förrän det visar sig hur välplacerade de pengar äro som här har satsats av vårt landsting och som kommer att satsas av våra kommuner, vilka ju naturligtvis skall vara med och betala för de klienter som får sin träning vid arbetsträningsinstitutet i Solna."

Alkoholskadade lungsjuka

behöver specialanstalter

Problemet med de alkoholskadade lungsjuka ventilerades ingående i januarinumret av Status, men sedan dess har flera initiativ tagits, och frågan är fortfarande brännande aktuell.

För Stockholms vidkommande har vederbörande myndigheter låtit verkställa en utredning. Den överlämnades i januari till sjukhusdirektionens tuberkulusråd, som nu tagit ställning till den och föreslagit sjukhusdirektionen vissa åtgärder.

Det viktigaste förslaget är en hemställan till sjukhusdirektionen om att uppta förhandlingar med nykterhetsnämnden angående uppförande av en anstalt med minst 20 vårdplatser. Huvudman för anstalten skulle bli antingen sjukhusdirektionen eller nykterhetsnämnden, och anstalten föreslås ge såväl sjukhusmässig tuberkulovård som medicinsk alkoholverapi. För intagning skulle alkoholistlagens tvångsbestämmelser kunna tillämpas.

*

Problemet har också diskuterats av representanter för bl. a. Svenska Nationalföreningen mot Tuberkulos, Jubileumsfonden, De Lungsjukas Riksförbund och socialstyrelsen. Vid diskussionen kom man preliminärt fram till att Hässleby sanatorium, som ägs av Jubileumsfonden och har ca 130 vårdplatser, borde kunna läggas om till ett sjukhus för just alkoholskadade lungsjuka. Även här skulle alkoholistlagen kunna tillgripas, men de intresserade parterna tycks emellertid vara överens om att Hässleby borde bli ett sanatorium *i första hand* och en alkoholistanstalt *i andra hand*. En lungspecialist skulle bli chef för anstalten, medan en konsulterande psykiater skulle svara för alkoholvården.

Beträffande Stockholmsprojektet kan man säga, att det fortfarande råder lite tvekan om ifall tbc- eller alkoholvården blir det primära — det beror till viss del på vem som skall svara för huvudmannskapet.

Hässleby skulle betjäna hela landet, så om den anstalten kommer till — hur går det då med Stock-

holms egen inrättning? Ja, därom vet man ännu ingenting. Båda projekten ligger ju fortfarande i stöpsleven. Under hand har vi emellertid erfarit, att Stockholm antagligen kommer att uppföra en egen anstalt, oberoende av Hässleby-idéns öde.

*

I januari motionerade riksdagsmännen Sigfrid Jonsson, Strömsund, och Einar Rimmerfors om en skyndsamt statlig utredning angående behovet av speciella vårdmöjligheter för alkoholskadade lungsjuka. I motionen konstateras, att tbc-sjuka inte blir alkoholist i större utsträckning än andra. Det är i stället så, att många alkoholist genom ett olämpligt levnadssätt lättare ådrar sig tbc än folk i allmänhet.

Detta var i stora drag vad som hittills hänt i saken. Vad det hela resulterar i får framtiden visa. Om ett sanatorium med alkoholistvård eller en alkoholistanstalt med tbc-vård blir det bästa, är det ännu för tidigt att yttra sig bestämt om, fast nog förefaller det mest tilltalande med ett sanatorium.

Hur som helst får man inte pruta ned kraven på rationell och fullgod tuberkulovård.

*

I sammanhanget kan nämnas, att man lite varstans i hithörande diskussioner blandat ihop begreppen missbruk och bruk. En sanatoriepatient, som i strid mot sjukhusets ordningsföreskrifter vid ett enstaka tillfälle dricker måttligt med sprit, skall givetvis inte rubriceras som alkoholist eller missbrukare och placeras på en specialanstalt — sådana ordningsföreskrifter går det förvisso att komma tillrätta med på mindre drastiskt sätt. Först vid upprepade föreskrifter, bör en sanatorieläkare anses tvingad att välja mellan specialanstalt eller hemskickning och ingen tbc-vård alls för sin patient.

Vi vill dock tillägga, att det är en självskriven sak, att *allt* spritbruk på sanatorier måste bekämpas. Såväl medicinska som andra skäl talar därför.

A. R.

"Calmette-vaccinering ej ofarlig"

På senare tid har i Skandinavien inträffat fem sjukdomsfall, varav fyra med dödlig utgång, till följd av komplikationer efter calmettevaccinering mot tbc. Detta och vetskapen om att svenskarna numera har en god naturlig motståndskraft mot tuberkulos har aktualiserat frågan: *massvaccination eller inte massvaccination?*

Professor *Arvid Wallgren*, som är den som infört de nu använda principerna för Calmette-vaccination och på olika sätt propagerat för vaccinationens allmänna införande som led i tbc-kampen, säger sig nu i en artikel i *Nordisk Medicin* ha kommit till den uppfattningen, att tidpunkten är inne för en långsam minskning av massvaccinationerna.

"Alltsedan dessa vaccinationer började bli mera allmänna i Sverige", framhåller professorn, "— tills dato har en miljon svenskar vaccinerats utan komplikationer — har vi haft ögonen öppna för möjligheten av komplikationer och bl. a. har Nationalföreningen mot tuberkulos understött studier häröver. Experimentella undersökningar har antytt, att de i vaccinet ingående BCG-bacillerna kanske inte är så oskyldiga som man ansett. *Vi kan helt enkelt inte längre beteckna BCG-vaccinationen som ofarlig.* I de ovan nämnda komplikationsfallen, påpekar professorn, kan man inte anklaga BCG-bacillerna som sådana, eftersom ett stort antal vaccinationer utförts med samma vaccin utan någon skadlig följd. Inte heller har man kunnat påvisa, att vaccinatören begått någon försummelse eller felaktighet. Slutatserna blir, att det är de vaccinerade som på något sätt varit minusvarianter i motståndskraft mot BCG. Det är sannolikt, att dessa personer skulle ha visat en mycket liten motståndskraft även mot vanlig tuberkelsmitta, om de hade blivit infekterade. Vi har hittills propagerat för att så många som möjligt skall låta BCG-vaccinera sig, även om någon uppenbar expositionsrisk i fråga om tbc ej föreligger. Nu kan vi inte längre ta med ofarligheten i vår propaganda."

Individuell vaccinering

Professorn betonar, att hans resonemang uteslutande gäller massvaccination av alla tuberkulin-negativa och att han ingalunda ifrågasätter värdet av den in-

dividuell BCG-vaccinationen, som görs i de fall, där tbc-faran är särskilt stor, t. ex. hos barn i tuberkulös omgivning eller hos vissa yrkesgrupper bl. a. sjukvårdspersonal, medicinstudenter och även värnpliktiga. Ur beredskapssynpunkt kan det anses riktigt och viktigt att öka motståndskraften hos de värnpliktiga. Min uppfattning, som mognat redan innan jag fick vetskap om den första fatala komplikationen efter BCG-vaccinering, är den, säger han, att när den naturliga motståndskraften hos befolkningen stigit till en viss nivå, när tuberkulossjukligheten sjunkit så att sjukdomen inte längre kan sägas vara något stort problem att bemästra och dödligheten kommit ned i minimala siffror, då är risken för att ut-sättas för tillfällig tbc-exposition genom okända smittokällor mycket liten. Den av en mass-BCG-vaccination förvärvade allmänna specifika tbc-immuniteten får då mycket sällan tillfälle att utnyttjas. Det blir ingen riktig balans mellan de mångtusentals ympningarna och det mycket ringa fåtal ympade som tillfälligtvis exponeras. Med endast mycket få undantag har BCG-vaccinationerna då varit överflödiga.

Professorn tillägger, att man inte bör plötsligt upphöra med all massvaccination utan det bör ske en uppluckring av principerna, som så småningom leder till en avveckling. Vad man i första hand kan och bör sluta med är, anser han, den positiva propagandan för BCG-vaccination av skolbarn.

*

Överläkare *C. Gentz* vid Centralspensären i Stockholm omtalar för Status, att han i princip delar prof. Wallgrens åsikt om en långsam minskning av massvaccinationerna.

— För Stockholms — liksom för övriga storstäders — del ligger det dock lite annorlunda till än för landet i dess helhet, säger han. I Stockholm är sjukdomsfrekvensen större och det epidemiologiska läget svårare att överblicka — tänk bara på alla "vagabonder" och utlänningar, som flyttar in i staden. Ett avvecklings-schema för massvaccinationerna i Stockholm måste göras upp med hänsyn till dessa förhållanden, vilket innebär en försiktigare avveckling än i landsorten.

Medicinalstyrelsen tar upp frågan

Professor *Erik Hedvall* i Uppsala vill inte uttala sig om prof. Wallgrens synpunkter. Han anser att frågan ännu inte är tillräckligt utredd.

Enligt vad Status erfarit skall medicinalstyrelsen diskutera calmettevaccineringen några dagar efter detta nummers pressläggning.

Folkhögskola för invalider

En speciell folkhögskola för invalider föreslås i en artikel av socionom *Ragnar Sibbe* i *Stockholms-Tidningen* (Fp).

"En sådan skola skulle kunna utrustas med alla de praktiska anordningar och tekniska hjälpmedel, som gör det möjligt även för en svårt invalidiserad att klara sig med ett minimum av hjälp. Vad detta betyder för invalidens självsäkerhet och tro på sig själv kan nog bara den riktigt förstå, som själv upplevt hjälplöshetens situation.

Kursplanen för den tänkta läroanstalten måste också få en speciell inriktning. Psykologin — med tonvikt på mentalhygien — bör ges en betydligt större plats på schemat än vad vanligen är fallet i folkhögskolan. En personligt tillägnad psykologisk kunskap kan betyda mycket i invalidens frigörelsekamp. Men undervisningen måste vara levande och konkret och ta sikte på för eleverna väsentliga problem.

En skola av detta slag skulle sannolikt locka till sig många sökande — både invalidiserade personer och andra — som syftar till vidareutbildning i socialvård, arbetsvård eller sjukvård. För dessa elever kommer en utvidgad och på invalidproblemen inriktad undervisning i psykologi och samhällsorientering att vara särskilt värdefull. Den är inte av mindre betydelse för de personer — i allmänhet själva invalider — som kommer att verka som förtroendemän och funktionärer inom invalidernas egna organisationer.

Skolan kan också verka som opinionsbildande och sanerande kraft, genom att fostra pionjärer för en sundare och sakligare syn på invaliditeten."

*

Det här skolförslaget är någonting att ta vara på. Man skulle också kunna tänka sig att skolans verksamhetsområde inte begränsades till huvudsakligen invalider utan finge omfatta alla grupper av

(Forts. å sid. 17)

UR PRESSEN

Stina Aronson berättar

Opretentiös och rejäl och rätt-skaffens — det är de intryck författarinnan Stina Aronson lämnar den tillfällige besökaren, och sannolikt blir de intrycken bestående. I egenskap av diktarinna i täten förefaller hon också välgörande lite litterär, är på ett sympatiskt vis disträ inför dagens stimmande prestationer på de vittra löparbarnorna. Författarinnan som skrivit "Hitom himlen" och "Sång till polstjärnan", böcker på så subtil och böjlig prosa att stilkonstnärer som Martinson och Aurell tillgreps som jämförelse, erkänner öppen hjärtigt att hon mest läser deckare.

Sedan snart två decennier är Stina Aronson uppsalabo, nästan lika länge var hon bosatt på skilda platser i Norrland tillsammans med den sedan några år avlidne maken, sanatorieläkaren Anders Aronson. Och Norrland och särskilt då Norrbottens människor är det hon skildrar i sina böcker. Författarinnan härstammar från allmogesläkt utanför Arvika och det värmländska arvet är hon tacksam för, men framför allt är det folket i norr som gett hennes liv lärdomar och inriktning.

Stina Aronson

het, den andra förtröstan. De tredje och fjärde är enkelhet och tålmod. Bygger man ett hus på den grunden bor man ganska bra; och det håller även om det inte blir särskilt högt eller vackert.

Vi sitter i ett rum där all god konst som finns på väggarna kanske är det mest iögonfallande; litografin av Picasso gav förlaget på 60-årsdan, av vännen Bror Hjorth — de var en gång kamrater i skolan i Uppsala — finns träreliefer och målningar. En har Stina Aronson till låns, och den är nog lite unik: det är Bror Hjorths illustration till Ivar Lo-Johanssons bonde, som av pur djurvänlighet tar in hästen i stugan för att det är kallt ute.

Stina Aronson återkommer till erfarenheterna i norr; hon fick där bland annat se en fattigdom som gick utanpå det mesta.

— Jag glömmer aldrig en episod i Korpilombolo kyrkby, där jag för en tretti år sen tillsammans med en sjuksyster besökte en gammal finska. Hon bodde i ett skjul som förut varit avträde, hade inte kläder på

kroppen, och som spis i skjulet tjänstgjorde några stenar. Hon försörjde sig med att repa löv åt bönderna, de använde det som foder åt djuren. Fattigdomen var överallt allmän, men man hörde aldrig någon klaga. Hos dessa människor fanns verkligen en stoicism, som gjorde intryck.

— Man lär sig mycket av människor, som från barndomen vant sig vid tålmod och anspråkslöshet. En ofta återkommande replik, som jag hörde när min make tjänstgjorde på Sandträsk sanatorium, tyckte jag i början lät hemsk och grym, men sedan förstod jag den. Föräldrarna följde kanske med sina sjuka barn, som var i sista stadiet. Vid besöket på sysslomanskontoret sa de: — Kanske bäst att vi betalar kistan me'samma. Man fick i början en chock av detta, men repliken var ändå inte makaber. Kärleken till barnen var stark och när man ytttrade sig på detta vis var det ett utslag av praktisk nödvändighet; led gjorde man i tysthet. Det var de fattiga villkoren som bestämde. Ofta kunde man också höra: "Ja, det var väl tänkt så". Så tänker jag nu själv ibland, och då är det som inträffar oundvikligt antingen det är bra eller illa.

Stina Aronson läser inte mycket, Snästan "brottsligt lite" anser hon själv. Författare hon tycker om är Dickens och Almqvist, av nyare Edith Södergran, Fridegård, Aurell och ett par tre till.

— Mest blir det deckare, skrattar hon. Jag kunde vid det här laget vara professor i detektivlitteratur. Stor behållning har jag väl inte av de böckerna, men att läsa dem likasom vädrar hjärnan.

Särskilt "effektiv" är hon heller inte, anser hon. Det blir ingen ny bok varje år, och just nu är ingen aktuell.

— En viss lättja har jag nog. Jag skriver första manuskriptet för hand, och det går väldigt långsamt.

(Forts. å sid. 17)

Intervju av SVEN THIESSEN

— Nej, det är inga märkvärdiga saker jag lärt mig av livet, sånt som man kan deklamera med darr på rösten, säger hon i sin bostad i ett av Uppsalas moderna hyreshus, beläget där stillheten är i hög grad påtaglig; tvärsöver gatan sover ett ålderdomshem. Jag har till exempel lärt mig att vänta, att vara uthållig. Jag fick vänta tills jag var femtifyra år innan någon av mina böcker uppmärksammades ("Hitom himlen", 1946) men blev för den skull aldrig otålig. Detta att lära sig tålmodighet tycker jag är en god sak, även om den risken finns att den kan övergå i passivitet och tröghet. Det jag lärt mig av livet lärde jag mig i norr. Och de erfarenheter jag gjorde betraktar jag som tillvarons fyra hörnplare. Den första är uthållig-

KULTURELLT

Astra gör ca 250 mediciner...

Att ASTRA i Södertälje är Sveriges största läkemedelsfabrik vet kanske många Status-läsare, men känner man också till att firman är landets äldsta egentliga medicinfabrik? År 1913 skapade apotekaren dr Adolf Rising den industri, som nu vuxit ut till — inte bara Sveriges förresten, utan Skandinavien största läkemedelsproducent. År 1925 omorganiserades fabriken och sedan dess är dr. Börje Gabrielsson chef för företaget.

Astra tillverkar medicinska preparat av snart sagt alla slag — sulfamedel, penicillin och andra antibiotika, hormon- och vitaminpreparat och lokalbedövningsämnen, för att nu nämna några av alla de många tillverkningsgrupperna.

Enbart i form av tabletter framställs hundratals olika preparat. Här görs Isopyrin (INH) mot tbc, Synkonin mot hosta, Fenalgin mot smärtor och många, många andra sorter. Isopyrin torde alla lungsjuka ha ett speciellt intresse för. Dess verksamma beståndsdel är hydraziden av isonikotinsyra. Ämnet är besläktat med vanlig nikotinsyra. Som råmaterial vid sin tillverkning

av INH utnyttjar Astra en biprodukt från gasverken.

Vid en rundvandring genom lokalerna följde vi tillverkningen av just Isopyrin och fick då en inblick i hur medicin i tablettform i allmänhet kommer till.

Maskin gör 95.000 tabletter per timma

Den första proceduren vid tabletttillverkningen är vägning av ingredienserna. I "degblandare", som för tanken till ett bageri, blandar man sedan det, som skall ingå i tabletterna, bl. a. det verksamma ämnet jämte bindemedel och liknande. När ämnena blandats mycket noga, placeras massan i torkskåp, och efter torkningen maler man den i en kvarn. Efter förnyad viktskontroll blandas massan med bindemedel och smörjmedel samt ev. ingredienser, som ej tål torkningen, varefter det är klart för tablettslagningen, dvs. framställningen av de färdiga tabletterna. Det sker i maskiner, som pressar och stansar ut tabletter med en imponerande hastighet. En enda av de snabbaste maskinerna kan spotta ut 95.000 tabletter per timma.

Vissa preparat är därmed färdiga för paketering, medan andra — bl. a. vissa vitamintabletter — vandrar vidare till dragéavdelningen, där de drageras, vilket innebär att de förses med ett skyddande hölje.

I förpackningsavdelningen finns många finesser, t. ex. självräknande maskiner, som fyller ett bestämt antal tabletter i varje tub eller glasburk. I en maskin sköts räkneverket av en fotocell, som slår stopp, när det rätta antalet tabletter passerat dess argusöga.

I tablettfabrikens dragéavdelning arbetar Erik Törnblom.

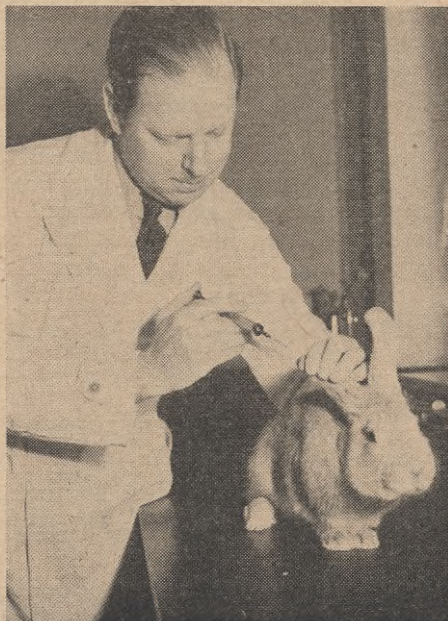
Ultravioletta lysrör dödar bakterier

Penicillin är en av Astras stora artiklar, och framställningen därav kräver en omfattande produktionsapparat. Som första fas odlar man penicillinsvampen i stora tankar, där den får dels organisk näring, vari bl. a. ingår socker, dels oorganisk i form av vissa salter.

Odlingstankarna är av imponerande storlek och går genom två våningar. Svampen har bestämda krav på sin "bostadsmiljö" för att kunna trivas och föröka sig. Bl. a. måste den kunna andas, och därför blåser man ständigt luft in i odlingsvätskan.

Odlingen tar några dygn, varefter man filtrerar odlingsvätskan för att skilja av de fasta beståndsdelarna. Den "silade" vätskan blandas med ett kemiskt lösningsmedel, som tar upp just penicillinet ur odlingsvätskan. Och därpå tillsätter man ytterligare ett kemiskt ämne, som gör att penicillinet fälls ut i fast form. Efter centrifugering får man fram råpenicillin som ett vitt pulver, som sedan måste finrenas.

Penicillinet säljs dels som tabletter, dels i ampuller och flaskor för injektioner. I "ampullavdelningen" ställer man mycket stora krav på hygien — injektionsvätskan måste vara absolut steril. I taket sitter lysrör med ultravioletta strålar, som verkar desinficerande, och genom att blåsa in steril luft, skapar man ett övertryck i rummet, som hindrar osteril luft att tränga in.

Dr Sten Wiedling provar ett nytt preparat på en äkta försökskanin.

Flickorna, som arbetar här, är verkligen "hygieniska". Varje dag innan arbetet börjar måste de bada, och de får sedan passera genom en hygienisk "sluss" med duschar och ta på sig sterila kläder. Man gör också kontinuerliga bakterieprov på deras saliv, och vid minsta lilla snuva förflyttas vederbörande till en annan avdelning.

100 man på laboratoriet

Innan Astra kunde fabrikestillverka penicillin, hade dess forskningslaboratorium sysslat med saken i flera år.

— Så tidigt som 1943, när vi var helt avstängda från nyheter utifrån, började vår forskningsavdelning arbetet på penicillin, omtalar dr *Sten Weidling*, chef för laboratoriets biologiska avdelning. Vi fick ägna oss åt omfattande studier av hundratals olika arter av mögelsvampen *Penicillium*, dess odlingsbetingelser, penicillinbildande förmåga m. m., innan fabrikationens tekniska planering började 1945. Efter några år var allt klart, och penicillinfabrikationen kunde starta

Astras centrallaboratorium, som än så länge svarar för både forskning och övriga laboratoriearbeten, såsom kontroll m. m. sysselsätter ungefär 100 man, och det har imponerande resurser. "För forskning — experiment — kontroll" är laboratoriets signatur. Bland dess olika avdelningar kan nämnas analytiska, bakteriologiska, biokemiska, antibiotiska, biologiska, organiska

I sådana här centrifuger får man fram råpenicillin som ett vitt pulver.

och farmaceutiska avdelningen. Arbetsuppgifterna återspeglar sig i personalens sammansättning. Här finns kemister, biologer, mikrobiologer, farmakologer, farmaceuter och — naturligtvis — medicinsk sakkunskap.

På tal om penicillin, så har laboratoriet också utarbetat probecillin. Och vad är det? Jo, probecillin är en tablett, en kombination av penicillin och probenecid, ett ämne, som fördröjer penicillinets utsöndring ur kroppen. Tack vare detta ämne ökas penicillintabletternas verkan avsevärt.

Bedövningsmedel — världsartikel

Ett annat långvarigt forskningsarbete resulterade 1948 i Xylocain, som betecknas som det förnämsta nu existerande lokalanestetikum, dvs. lokalbedövningsmedel.

— Det var docent Nils Löfgren och framlidne amanuensen Bengt Lundqvist, som år 1943 upptäckte Xylocain, säger dr Weidling. Astra fick hand om upptäckten, och sedan följde laboratorieprov och prov på djur. Så småningom hade man nått så långt, att medlet kunde prövas på människor vid Tandläkarhögskolan och Karolinska sjukhuset.

Xylocain blev en stor succé, och har till stor del trängt ut äldre lokalbedövningsmedel, t. ex. prokain. I dag användes det av läkare och tandläkare runt om i världen. Medlet är för övrigt en av Astras största artiklar, och det tillverkas också av företagets dotterbolag i utlandet.

Av Astras forskningsinsatser bör man också nämna Sulfatiazol, som kom till 1939. Det var på sin tid det förnämsta sulfapreparatet och räddade många människoliv, innan de antibiotiska medlen dök upp. Ja, det användes förresten fortfarande i rätt stor utsträckning.

En hel del av det pågående arbetet i forskningsavdelningen är av självklara orsaker "hemligstämplat", men så mycket kan en utomstående få veta, att man just nu ägnar stor tid åt att få fram nya spasmolytiska eller kramplösande medel. I följd av det debut för ett nytt sådant preparat, som fick namnet Transergan.

(Forts. å sid. 17)

VISSTE NI

- ★ att Astra tillverkar ca 250 olika preparat?
- ★ att Astra-koncernen har ca 1.300 anställda?
- ★ att koncernens årsproduktion är värd ca 75 milj. kr?
- ★ att Astra äger dotterbolag i 12 länder?
- ★ att firman har representanter i ett 30-tal länder?

Reportage:

ÅKE ROOS

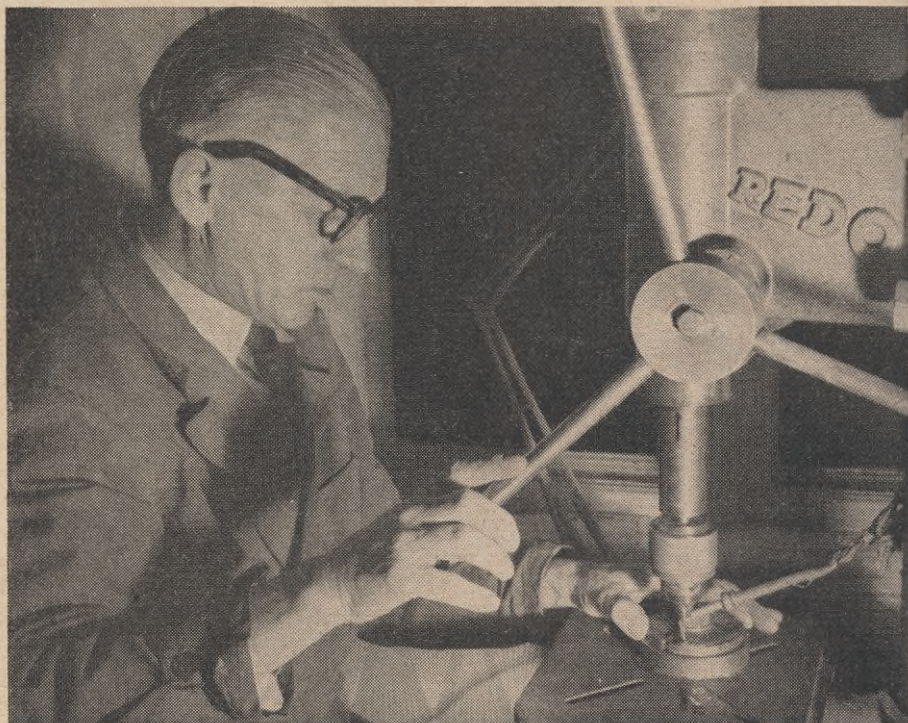
... personal måste "bacillprovas"

Telestrejk hot mot arbetsterapi

Trivsamt i 10-årigt fritidshem

— Det känns skönt i hela kroppen att ha fått något att syssla med igen!

Den som säger det är en man som i 18 år har hanterat tegelstenar, murslev och vattenpass, som har murarens hela greppregister innött i sina händer. Nu sitter han vid en arbetsbänk och hanterar några timmar om dagen små ömtåliga glaströr, som Televerket sedan skall placera som kortslutningsskydd i sina linjeväljare. Han putsar dem, provar kontakten och paketerar dem i lådor om hundra stycken. Några timmar om dagen tar han varsamt i de sköra smältrören, med sina murarhänder, som är vana vid betydligt stadigare don — men i alla fall, ”det känns skönt i hela kroppen att ha fått något att syssla med igen.”

En musiker som hamnat vid en bormaskin, f. d. saxofon- och klarinettspelaren Nils Lundén. Han var för gammal för att omskolas tyckte läkarna, och ansåg att han skulle bli affärsman i stället. Men affärer och musikantlynne brukar rimma dåligt...

Hobbyn blir lönsam

På de lungsjukas fritidshem i Göteborg har man i samarbete med ABF tagit initiativ till hobbykurser i vävning. Man har anställt en vävlärarinna och genom ABF kunnat bereda medlemmarna vissa kursrabatter. De tre kurser som man hittills har hunnit med har varit fullteknade och med de framgångarna bakom sig tänker man fortsätta verksamheten i utvidgad skala. Det är nu meningen att eleverna — det blir givetvis mest hemmafruar — skall få ta upp beställningar på vävnader, och på det sättet ha chans att tjäna en slant på sin hobby också. Man har inte mindre än 7 vävstolar på fritidshemmet, men det räcker ändå inte till för alla som vill delta i denna utmärkta form av sysselsättningsterapi.

Arbetshemmens terapeutiska betydelse vitsordas gång efter gång av tbc-konvalescenter. Efter året eller åren på sanatoriet betyder det enormt mycket både fysiskt och psykiskt att åter få börja göra nytta — och att få göra det under lugna och ”hemtrevliga” förhållanden, fria från den normala arbetsplatsens press och jäkt. Några månaders övergångstid på ett sådant arbetshem efter sjukdomstiden är ett utomordentligt sätt att åter växa in i en normal tillvaro, och i de flesta fall en förutsättning för att utplanteringen i förvärvslivet sedan skall lyckas.

Ungefär så uttrycker sig ombudsmannen Hugo Olsson i Göteborgs Lungsjukas Centralförening. Exemplet i ingressen är hämtat från ”hans” arbetshem på 2:a Långgatan i Göteborg. Den ganska blygsamma lokalen kan i år fira sitt 10-årsjubi-

leum och ombudsman Olsson kan lämna några siffror från det första decenniet:

● Telestrejk — arbetshot

Sammanlagt 165 konvalescenter har passerat den lilla verkstaden under dessa 10 år och sedan åter fått fotfäste på arbetsmarknaden. 60 konvalescenter har efter arbete här

Reportage av ALLAN FREDRIKSSON

skickats vidare till omskolning. Frekvensen har varierat och arbetstillgången likaså. Rekordet är 32 man pr dygn — men då hade man också så många beställningar att man fick köra i skift. Största arbets-

Maken är på sjön så fru Ingrid Lindberg har god tid att syssla med sin nya hobby, vävkursen, som Fritidshemmet ordnat i samarbete med ABF. Fru Lindberg fick börja med denna form av terapi redan under konvalescenttiden på Renströmska sjukhuset.

givaren är Televerket. Strejken förra sommaren ställde därför till med ett kraftigt avbräck — inte ens de lungsjuka godkänns naturligtvis som strejkbrytare — och fortfarande gör sig efterdyningar till denna gällande. Man har emellertid just nu startat förhandlingar med Televerket om ett utvidgat samarbete och har goda förhoppningar om att detta skall gå i lås. Man jobbar dessutom åt en del privata företag, bl. a. maskinfirmer.

● Trångt och omodernt

— Göteborgs-lokalerna är ingalunda idealiska, medger arbetshemets föreståndare alltsedan starten 1946, *Sven Johansson*. De ligger på andra våningen i ett gammalt hus, och de är omoderna, trånga och dåligt utrustade. De branta trapporna upp gör, att många firmor drar sig för beställningar här, på grund av transportsvårigheter, och andra kan helt enkelt inte anlita oss eftersom vi inte har maskiner med den tillräckliga kapaciteten. Det enda vi har är egentligen en gammal bormaskin för metallbörning — men vi hoppas att vi skall få råd att ersätta den med en nyare inom kort.

Vi har gjort en framställning till drätselkammaren om en bättre och tidsenligare lokal, men det projektet har så vitt jag vet inte avancerat nämnvärt. Vi har också gjort vissa försök att få utvidga och modernisera här, men det har också stött på svårigheter, inte minst ekonomiska. Vi har ju bara de pengar som insamlingarna och vår tidning ger att röra oss med, så våra resurser är högst begränsade.

Sven Johansson har stora förutsättningar att utveckla den rätta förståelsen för konvalescenternas problem i sin föreståndarebefattning. Han har själv varit lungsjuk, var förresten en av de allra första som opererades för tbc på Renströmska sjukhuset i början på 30-talet. Han vet precis hur rådvill och håglös och rädd man känner sig efter en sanatoriepers och han beslöt sig därför att försöka hjälpa så många olycksbröder som möjligt när han själv blev frisk.

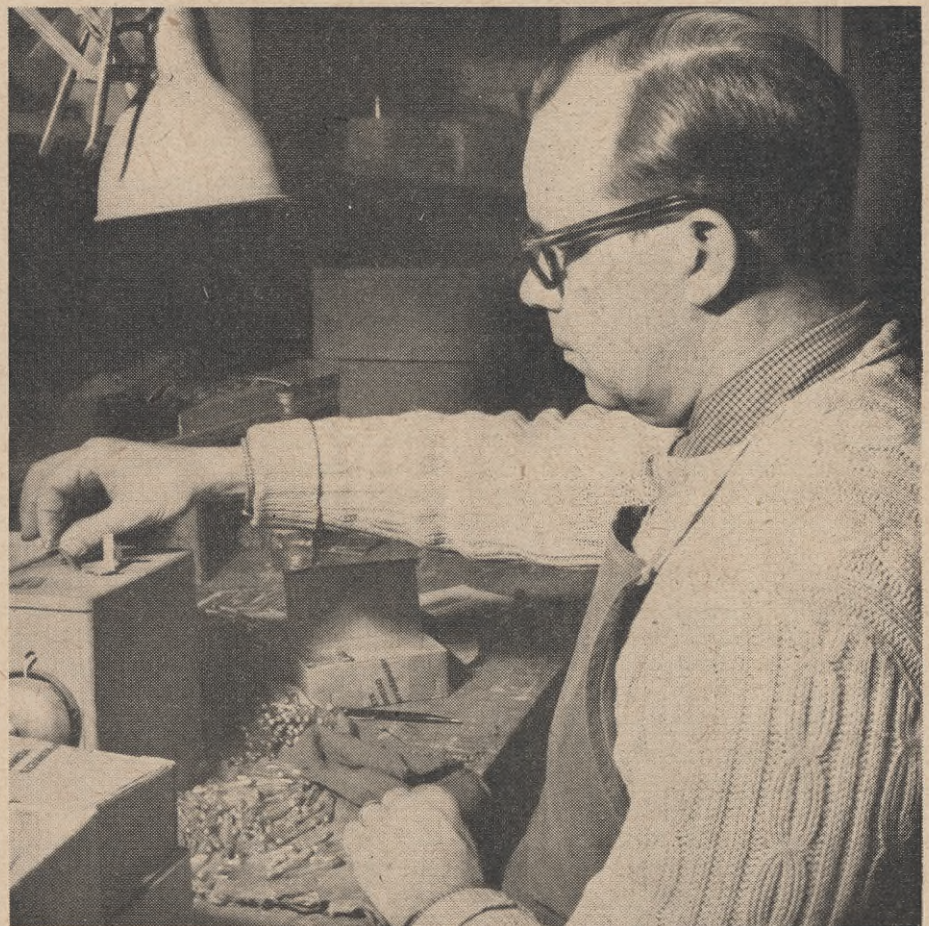
● Arbete bästa medicinen

Hur begränsade resurser man än har på dessa arbetshem, så gör de i alla fall en mycket stor nytta. Konvalescenterna har någonstans att ta vägen under de första förvirrade månaderna, och de har någonting att göra. Det skingrar alla de dystra tankarna på det som har varit och på den ovissa framtiden. Arbetet är helt enkelt den bästa medicinen — den banala frasen rymmer en absolut sanning, det kan inte minst de lungsjuka konstatera.

Och det här arbetshemmet, eller fritidshemmet, som det egentligen kallas är inte bara ett centrum för arbetsterapi. Föreståndaren kan också visa fram ett trivsamt dagrum med radio och dagliga tidningar.

Här kan man rätt och slätt koppla av så mycket man har lust. Eller prata med kollegerna — det är också en form av terapi.

(Forts. å sid. 24)

De här händerna har hållit i en murslev i 18 år, men nu får de syssla med så spröda saker som små glaströr i stället. Hjärtat är litet för illa medfaret hos f. d. muraren Erik Larsson för att läkarna skall tillråda fortsatt grovarbete.

Fler självmord än dödsfall i tbc

1.075 otrohetsbrott på ett år

Visste ni att vårt land har något över tusen miljonärer, att 4,4 procent av befolkningen får understöd från fattigvården, att antalet självmord är större än antalet dödsfall i lungtbc? Eller har ni tänkt på att det begås ungefär 48 mord och dråp varje år i Sverige och att det utdöms ca 8.000 skilsmässor — eller att den genomsnittliga vårdtiden på våra sanatorier är 142 dagar?

Dessa uppgifter och många andra kalla fakta står att läsa i senaste upplagan av Statistisk årsbok för Sverige, en årsbok, som är mer än fullspäckad med siffror och åter siffror men ändå kan vara en mycket intressant, ja, rent av spännande läsning.

I kapitlet "Folkmängd" får man inledningsvis veta, att vårt land har en total yta av 449.603 kvadratkilometer. På den ytan ryms 133 städer, 92 köpingar och 812 landskommuner.

Av landets över sju milj. invånare bor ungefär 66,2 proc. i tätorter. Det folkrikaste länet är Malmöhus med ca 596.000 invånare, tätt följt av Göteborgs och Bohus med i runt tal 580.000.

Stockholms stad bör vara paradiset för giftaslystna ungar. Den har nämligen det största kvinnoöverskottet bland rikets städer, vilket innebär 1.151 kvinnspersoner per 1.000 män. Den största kvinnobristen visar våra två nordligaste län: Norrbottens län redovisar 943 kvinnor per 1.000 män och Västerbottens kommer inte högre än till 937.

Tar man landet i dess helhet, blir det 1.084 kvinnor per 1.000 män i städerna och 938 på landsbygden — kvinnobristen på "landet" är ju ett välkänt problem.

I en annan tabell kan man få veta, att det är kvinnoöverskott i åldrarna över 40 år men underskott i åldrarna under. I åldersgruppen 0—14 år går det endast 956 flickor på 1.000 pojkar.

Beträffande åldersgrupperna omtalar siffrorna vidare, att tabellgruppen 5—9 år är den största — i den åldern befinner sig ca 620.000 barn. Nära 800.000 personer är emellertid över 75 år gamla, och grup-

pen "95 år eller äldre" omfattar faktiskt 9.000 åldringar. Av dem är 5.456 av kvinnligt kön — kvinnorna är som bekant mera seglivade än de ömtåliga karlarna.

111.000 utläningar i Sverige

Även vårt land har som alla vet en s. k. befolkningsminoritet — lapparna eller samerna. Enligt Statistisk årsbok tillhör 5.278 personer den lapska språkgruppen, och av dem är ca 4.900 "renskötselberättigade".

I vårt land finns förresten ca 111.000 utläningar (år 1954), som i avrundade tal fördelar sig på bl. a. 28.000 finländare, 20.000 tyskar, 14.000 danskar och 10.000 normmän.

Men Sverige bebos inte av enbart människor, nej, inom rikets gränser lever också t. ex. 335.000 hästar, varav mellan 6- och 7.000 små söta föl. Bland länen leder Skaraborgs med ungefär 25.000 pällar. Malmöhus län får nöja sig med den avrundade siffran 23.000.

Malmöhus tar emellertid revansch och kommer på första plats i tabellen om traktorer. Av landets ca 107.000 traktorer är 11.800 hemmahörande i Malmöhus.

På tal om fyrbenta djur så äger landet över två och en halv miljon nötkreatur — mer än en tredjedels kossa per invånare — och även här leder skaraborgarna med 203.000 "nöt".

Att läsa statistik anses som bekant inte vara något större nöje. Studerar man de många tabellerna och de otaliga siffrorna med lite fantasi kan en statistisk årsbok emellertid bli både intressant och underhållande. I den här artikeln har vi plockat samman en del allmän statistik och försökt göra siffrorna lite mer tillgängliga än i Statistisk årsbok. Och statistik kan vara trevlig läsning...

Hur många bin vi har, torde knappast någon statistiker kunna räkna ut, men den 1 juni 1954 fanns det emellertid 155.411 bikupor inom rikets gränser — om någon nu är intresserad av det.

1,1 barn i varje äktenskap

Men låt oss återgå till de tvåbenta varelsena. I kapitlet "Familjestatistik" och "Folkmängdens förändringar" berättas, att år 1950 fanns det ungefär 1.599.000 bestående äktenskap. År 1945 var det verkliga "vigselåret" med inte mindre än 62.500 ingångna (och ännu bestående) äktenskap. Året 1950 blev motsvarande siffra blott ca 45.000.

Det genomsnittliga barnantalet i samtliga äkta förbund är (år 1950) precis 1,1 barn. För tätorts-äktenskapen blir siffran 0,94, medan "glesbygden" redovisar 1,14 barn per äktenskap. Mer än 713.000 äktenskap är barnlösa, men som en motvikt har över 21.000 "fem eller flera barn".

Det var lite om ingångna äktenskap och barn — men hur ser skilsmässosiffrorna ut? Jo, år 1943 noterades 4.747 äktenskapsskillnader, och sedan dess har årssiffran suc-

cessivt stigit; år 1954 blev antalet skilsmässor 8.676. Om orsakerna till separeringarna detta år berättar årsboken, att ca 7.400 äktenskap upplöstes på grund av "slöseri, dryckenskap, våldsamt sinnelag eller stridighet i lynne och tänkesätt". I 1.075 fall var orsaken äktenskapsbrott.

48 mord och dråp

Låt oss bläddra vidare i statistikboken för att begrunda de olika dödsorsakerna. Av huvudgrupperna bland orsakerna är "Cirkulationsorganens sjukdomar" den största med 23.192 dödsfall år 1952. (Gruppen rymmer bl. a. de mycket vanliga hjärt- och blodkärllsjukdomarna.) Det här året dog förresten allt som allt 68.270 människor, och alltså var hjärt- och kärllsjukdomarna orsaken i mer än vart tredje fall.

En annan stor grupp är "Tumörer" med ca 12.000 dödsfall — den omfattar bl. a. cancer. Rubriken "Infektionssjukdomar etc." redovisar 1.572 dödsfall, och det är under denna "huvudtitel" som tuberkulosen kommer in. I tbc dog 1.233 personer, varav ca 1.000 i lungtbc. (Av dem var 60 proc. män.) Intressant i sammanhanget är, att dödsiffran för lunginflammation, all antibiotica till trots, är 2.493, eller mer än dubbelt så stor som siffran för tuberkulos.

Av kuriositetsintresse kan nämnas, att 112 människor avled i influensa detta år (1952). Scharlakansfebern skövlade blott två och difterin endast tre liv.

Sedan har vi huvudgruppen "Skador genom yttre våld och förgiftning", som slutar på 4.047 dödsfall. Häri ingår mord och dråp på 28 män och 20 kvinnor eller sammanlagt 48 personer. Självorden räknas också hit, och deras siffra är så hög som 1.192, alltså nära 20 proc. högre än siffran för lungtbc — ett faktum att lägga på minnet.

Granskar man självmordstabellen lite närmare finner man, dels att antalet självmord ökat successivt från år 1943, då siffran stannade vid 982, dels att det till övervägande delen är män — och allra mest gifta män — som tar sitt eget liv. Av de 1.192 fallen var 934 män och 258 kvinnor.

Till gruppen "Skador genom yttre våld etc." hänförs också 2.807 olycksfall, och av dem kommer 750 på vägtrafikolyckor. År 1945 var motsvarande trafikolycks-siffra blott

299, men 1954 sprang den i stället upp till 942 — ett skrämmande faktum.

120.000 har invalidpension

Beträffande "Socialvård" kan man läsa, att år 1953 hade fattigvården 312.941 understödstagare, vilket motsvarar 4,4 proc. av befolkningen. Av dem fick ca 254.000 understöd i hemmet. Huvudparten av fattigvårdsklientelet utgörs av kvinnor.

På tal om sociala förmåner, så hade (år 1954) ungefär 826.000 invånare folkpension i någon form (änkebidsdrag ej medräknade). Ca 647.000 uppbar ålderspension, 120.000 invalidpension och 12.000 s. k. sjukbidsdrag. Blindtilläggen var 3.647 stycken.

5.300 läkare i Sverige

Granne i årsboken med "pensionsavdelningen" är sjukvården. År 1953 hade landet ca 32.000 vårdplatser på lasarett plus 2.825 på "vissa andra sjukhus av lasarettskaraktär", till vilka hänförs bl. a. garnisionssjukhus och barnsjukhus. "Anstalterna för lungtuberkulos" förfogade över 7.276 vårdplatser — en minskning med ungefär 650 sedan år 1950.

På sanatorierna intogs 14.445 patienter 1953, och de vårdades i genomsnitt 142 dagar var. (På lasaretten blev motsvarande siffra 14,3 dagar.)

Dispensärernas antal 1953 var 659, varav 61 centraldispensärer, och det året skärmbildades ca 700.000 människor, eller nära nog var tionde invånare. 7.724 nya tbc-fall upptäcktes under året, och av dem var i runt tal 5.000 lungtbc.

Hela hälso- och sjukvården kostade enbart 1953 samhället 1.030.000.000 kr — dvs en miljard, 30 miljoner kr. Per invånare blev det 143 kr och 20 öre.

I hela landet finns ungefär 5.300 yrkesverksamma läkare, men underligt nog är nära 1.600 av dem placerade i Stockholm, där det inte går mer än 494 invånare på varje "doktor". För riket i dess helhet blir det 1.319 invånare på varje läkare — och för landsbygden är siffran 5.148.

Beträffande övrig medicinalpersonal kan nämnas, att vi har ca 15.000 yrkesverksamma sjuksköterskor, 24.000 sjukvårdsbiträden och 4.000 tandläkare.

759 kvinnor fylleri-åtalade

Det goda året 1954 konsumerade svenska folket födo- och njutningsämnen för i runt tal 10 miljarder, 610 miljoner kr. Största utgiftsposten — ca en miljard, 718 miljoner — hänför sig till "kött och fläsk". På andra plats kommer "specerier" med en miljard, 644 miljoner kr.

Dryckesvarorna kostade samma år en miljard, 541 miljoner kr, och tobaksvaror för 866 miljoner gick under samma tid upp i rök. Dryckeskotot rymmer bl. a. spritdrycker för 942 miljoner och vin för 145 miljoner kr.

Den ganska stora sprikonsumtionen gav orsak till 42.677 fylleriförseelser år 1952. Av dem begicks endast 759 av kvinnor. Ca 36.000 av förseelserna ägde rum inom städernas "hank och stör", medan återstoden — ungefär 6.600 — skedde på landsbygden.

Över 2 miljarder telesamtal per år

Var det någon som visste, att Sveriges järnvägsnät är ca 16.000 km långt? Eller att ungefär 3.150 km av nätet är smalspårigt?

Detta får man veta i kapitlet om kommunikationerna, där även Kungliga Postverket kommit med på ett hörn. År 1954 expederade posten 1 miljard, 583 miljoner postförsändelser, av vilka 565 miljoner var brev, 20 miljoner paket och 31 miljoner postanvisningar. Posten förfogar över 1.097 postkontor och postexpeditioner samt 3.192 poststationer.

Telegrafverket får nöja sig med ungefär 3.500 telestationer av olika slag, och från dem har på ett år expedierats 4.349.000 inländska telegram.

I hela landet finns det (1954) ungefär 277 telefonapparater per 1.000 invånare. För städerna är siffran 357 men för landsbygden endast 201. Bland städerna leder Stockholm med 519 apparater per 1.000 invånare. Antalet telefonsamtal på ett år blir 2.220.000.000 — vilket är det samma som 2 miljarder, 220 milj.

Med tanke på alla studieintresserade skall vi till sist tala om att läsåret 1953—1954 anordnades det sammanlagt 42.755 studiecirkelar i vårt land. Över 9.000 av cirkelarna studerade konst och ca 8.300 ägnade sig åt språk.

Ake Roos

NYHAVN — de många krogarnas GATA

Några fasader i Nyhavn.

Genuina fiskmånglerskor finner man vid Gammelstrand, några stenkast från Christiansborgs slott.

Timmen är sen, glaset är tomt — och "kunderna" sviker...

Christiansborgs slott med sin vackra arkitektur ligger blott några hundra meter från Nyhavn.

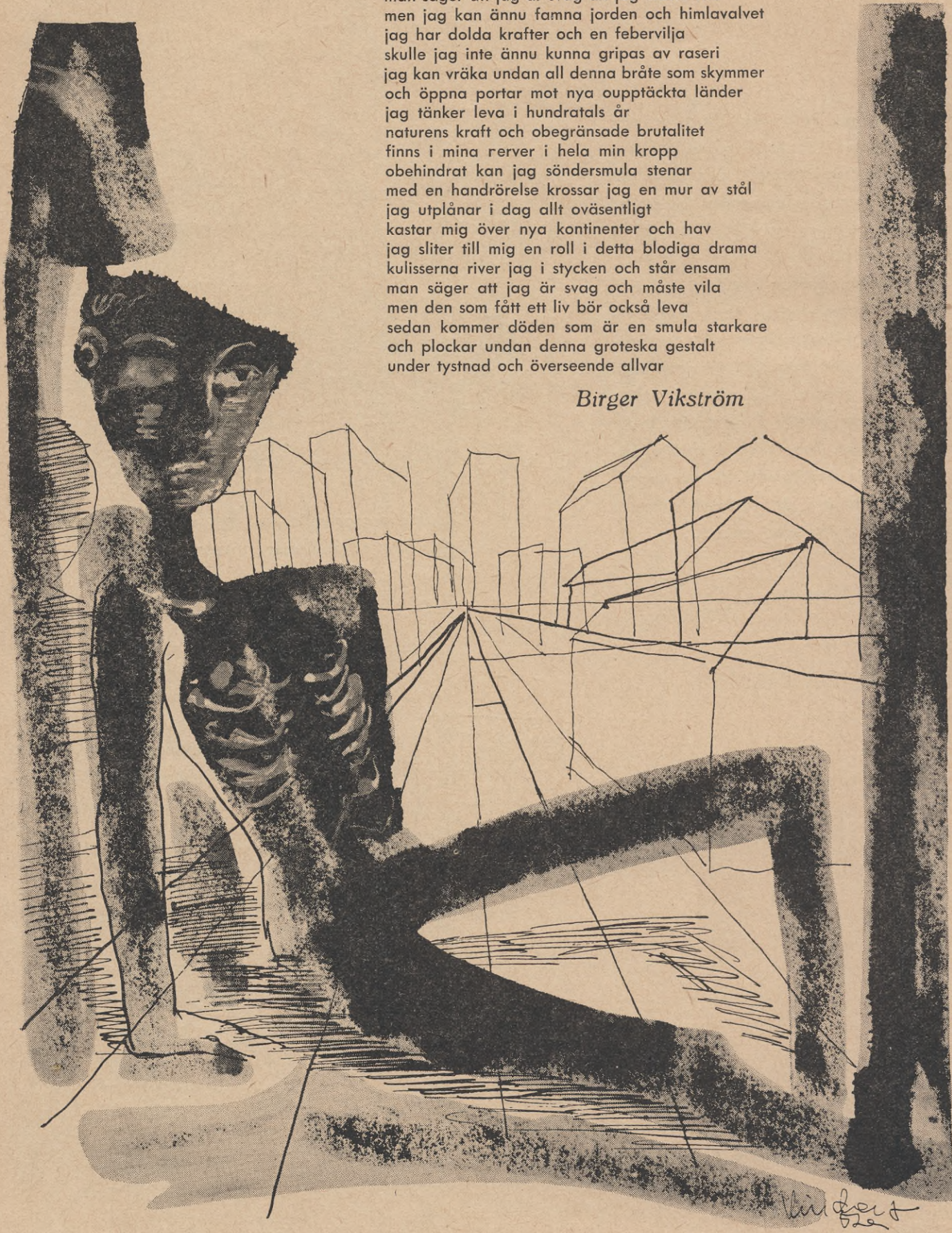
En sjöman tar sig en hutt i Nyhavn och tittar samtidigt på "sjömanskonst".

Tecknat av GOSTA KRILAND

Man säger att jag är svag...

man säger att jag är svag att jag måste vila
men jag kan ännu famna jorden och himlavalvet
jag har dolda krafter och en febevillja
skulle jag inte ännu kunna gripas av raseri
jag kan vräka undan all denna bråte som skymmer
och öppna portar mot nya oupptäckta länder
jag tänker leva i hundratals år
naturens kraft och obegränsade brutalitet
finns i mina rerver i hela min kropp
obehindrat kan jag söndersmula stenar
med en handrörelse krossar jag en mur av stål
jag utplånar i dag allt oväsentligt
kastar mig över nya kontinenter och hav
jag sliter till mig en roll i detta blodiga drama
kulisserna river jag i stycken och står ensam
man säger att jag är svag och måste vila
men den som fått ett liv bör också leva
sedan kommer döden som är en smula starkare
och plockar undan denna groteska gestalt
under tystnad och överseende allvar

Birger Vikström

● UR PRESSEN

(Forts. fr. sid. 6)

partiellt arbetsföra, som kan komma i fråga. Många f.d. sanatoriepatienter skulle exempelvis säkert söka sig till denna speciella läroanstalt i stället för till våra sedvanliga folkhögskolor.

Red.

Skärmbild och nakenhet

"Finns det inga möjligheter att göra skärmbildsfotograferingen mindre oangenäm?" frågar *Dagens Nyheter* (Fp) på sin spalt "Just nu". "Fotograferingarna som i höst ägt rum i Söderort har följts av klagomål från olika håll. Kvinnorna trivs inte med att uppträda med naken överkropp tillsammans med en mängd andra kvinnor. De får kläda av sig i ett rum bakom skärmar, och sedan gå fram till kameran. Själva fotograferingen är avskärmad, men det är promenaden fram till kameran som är så pinsam för de skygga.

— Vi är vana vid dessa klagomål, säger sekreteraren Nils Ahlström vid Skärmbildscentralen, som har hand om organisationen och skickar ut kallelser till dem som skall skärmbildas. Märkligt nog förekommer klagomål av denna typ endast i Stockholm — i landsorten tycks kvinnorna inte reagera på samma sätt. Vi gör emellertid vad vi kan, men tiden och lokalerna medger inte ett annat system än det vi har.

Men nog överdrivs det hela en aning. De som vill kan ju behålla en blus på tills de kommit innanför skärmen till kameran och sedan ta den på igen innan de går tillbaka. Värre än så är det inte.

Och alla, som önskar enskild fotografering, får det också, tillägger hr Ahlström."

*

Visst är det här klagomål i onödan — i vissa fall säkert ren kverulans. Lustigt förresten att just stockholmskorna är så blyga inför sitt eget kön...

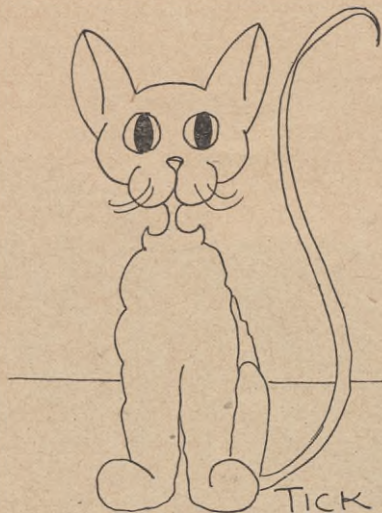
Red.

Kvinnlig värnplikt

"Det skulle vara till stor fördel för de sjuka, att bli skötta av verkligt kunnig sjukvårdspersonal, av friska, glada flickor med egna hela tänder, oskadade av snask och halstabletter, av sunda kvinnor som inte stinker av cigarrettrök när de kommer för att sköta om sina sjuka medmänniskor", säger dr Erik Forsgren i en intervju i *Ny Tid* (s).

"Unga, praktiskt anlagda mindre studiebegåvade flickor borde få något år

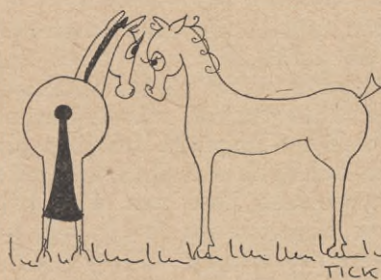
Från djurens värld

— Det skulle katten förstöra grädden med kaffe.

— Det skulle väl inte vara så puckelryggigt ifall vi två slog oss ihop?

— Vad du är stoisk, käraste.

av den nu överdimensionerade teoretiska skolan ersatt med praktisk och teoretisk undervisning i hemvård, hälso- och sjukvård för blivande sjukvårdsbiträden, hemvårdarinnor, husmödrar etc. Eventuellt kunde man införa kvinnlig värnplikt med praktisk tjänstgöring i den slutna och öppna äldreomsorgen. Denna viktiga fråga måste lösas med det snaraste", understryker doktorn.

● ASTRA GÖR...

(Forts. fr. sid. 9)

Personalen kroppsvisiteras

Fenedrin, som tillverkats tidigare av fabriken, har ofta riktat allmänhetens ögon på Astra, och det är en uppmärksamhet, som man inte tyckt om. Fenedrinpreparat med olika namn framställs emellertid av flera fabriker, och det fenedrin, som förekommer på svarta börsen är till största delen utländskt, som smugglats in i landet. I fjol slutade Astra emellertid med sin fenedrintillverkning.

Men även utan fenedrin har en stor läkemedelsfabrik givetvis många preparat, som innehåller narkotika av olika slag liksom andra gifter, och därför måste kontrollen av de anställda vara noggrann. Hur säkerhetstjänsten fungerar vill man förståeligt nog inte avslöja, men en detalj är allmänt känd: stickproven med kroppsvisitering, när personalen lämnar fabriken för dagen.

Många dotterföretag

Allt som här sagts gäller Astras läkemedel, men företaget tillverkar som bekant även en mängd andra produkter, bl. a. förbandsartiklar, bomull, catgut och kemisk-tekniska artiklar. En del av allt det här framställs dock vid dotterföretag, såsom Hässle-Tika, Tikamin, Ewos, Wallco och Cosmea. Även utomlands tillverkas och säljs Astra-preparat och Astra har dotterbolag i 12 länder, bl. a. i Spanien, USA, Kanada och Argentina, samt agenturer i de flesta övriga mera betydande länder.

● STINA ARONSON...

(Forts. fr. sid. 7)

Jag kan i två dar fundera på ett ord innan jag hittar det adekvata uttrycket.

En av Stina Aronsons tidigare romaner, "Gossen på tröskeln", skrevs om fem gånger innan författarinnan var nöjd med den. Förlaget var ändå måttligt förtjust; att boken kom ut berodde till stor del på Vilhelm Moberg, som lade ett gott ord för den. Och genom brottsboken "Hitom himlen" hade refuserats, när Norstedts beslöt att den skulle tryckas.

— Motgångar som refusering har inte tagit mig så mycket, säger Stina Aronson. Jag har ju lärt mig att vänta.

Kapitel ur "Nyplöjd mark"

Av

Michail Sjolochov

Varje morgon, innan solen ännu gått upp, gick Jakob Lukitj utanför byn för att gona sig åt sädesfälten. Han stannade länge vid utkanten av det vidsträckta höstvetefältet. Han stod blickstill, med böjt huvud, som en utmattad häst, och tänkte: "Om inte 'kalmucken' (sydöstvinden) sätter in under mognadsperioden, om inte torkan sätter in, så kommer kolchosen att dränkas i spannmål. Må det vara trefallt förbannat! Den fördömda sovjetmakten har tur! Hur många gånger uteblev inte regnet under den gamla regimen, men nu kom det som på beställning... Och om det blir en god skörd och kolchosnikerna får ut mycket för sina dagsverken, är det nån som tror att de då vänder sig mot sovjetmakten? Aldrig i livet! En hungrig människa är som en varg i skogen, en mätt som ett svin vid hon, den rubbar man inte. Vad väntar herrar Polovzev egentligen på? Vad tänker dom på? Lämpligaste tiden att få sovjetmakten i gungning är just nu, men dom bara drar och drar på det..."

Jakob Lukitj som tröttnat på att vänta på den av Polovzev utlovade omvälvningen resonerade så i rena ilskan. Han visste mycket väl att Polovzev ingalunda vilade på hanen. Nästan varje natt samlades där i Lukitjs trädgård människor från avlägsna byar. Antagligen hade de lämnat hästarna uppe på den skogklädda kullen. På en överenskommen signal släppte Lukitj in dem och ledsagade dem, utan att tända lampan, till Polovzevs kammare. I kammaren var de båda fönstren, som vette mot gården, dag och natt fördragna och till yttermera vissa på insidan täckta av grå filter. Till och med under soliga dagar var där mörkt som i en grav och liksom i en grav luktade det också här mögel och dröp det av fukt i det sällan vädrade rummet. Polovzev och Ljajtjevskij lämnade aldrig kammaren under dagen. Var och en av dem som kom smygande, som en tjuv om

natten, granskade Lukitj med hjälp av en tändsticka, men ännu hade han aldrig träffat på ett bekant ansikte. Alla var de främlingar, och synbarligen långväga ifrån. En gång hade Lukitj dristat sig fråga en av dem varifrån han kom. Den brinnande tändstickans fladdrande ljus belyste ett skäggigt, till synes godmodigt kosacknylle, ett par hopknipna ögon och en tandrad som blixtrade i ett spydigt leende:

— Från denna världen, viskade främlingen, och tillade inträngande — sköt dej helt själv och var så lite nyfiken som möjligt!

Två nätter senare kom den skäggige och ännu en yngre kumpan tillbaka. De släpade på något tungt, men rörde sig likväl nästan ljudlöst. I tändstickans sken såg Lukitj

den skäggige bära på ett par officerssaddlar medan den yngre knegade med ett oformligt bylte, omvirat med en kaukasisk fältmantel.

— Är dom hemma, båda två? — frågade den skäggige och gick utan att avvakta svar mot kammaren.

Tändstickan hade brunnit ut, den skäggige snavade över något i mörkret och svor.

Polozev öppnade själv dörren och viskade:

— Kom in, vad ni nu släpar på! Du med Lukitj, jag behöver dej. Var tysta så ska jag tända.

Han tände en ficklampa men täckte den ovanifrån så att endast en smal ljusstråle nådde det ockrafärgade golvet. De nykomna hälsade aktningsfullt och placerade sina bördor vid dörren. Den skäggige tog två steg framåt, smällde ihop klackarna och tog fram ett kuvert ur

barmfickan. Polovzev öppnade kuvertet och ögnade snabbt igenom brevet i ljuset från ficklampan:

— Överbringa mitt tack till den gamle. Det behövs inget svar. Jag väntar meddelanden från honom före den tolfte. Ni kan återvända, men se till att ni inte ertappas på vägen i gryningen.

— Aldrig i världen, vi har ypperliga hästar! — svarade skägget.

— Nåja, ge er iväg nu! Och tack ska ni ha.

Båda gjorde helt om, slog ihop klackarna och avlägsnade sig. "Se där, det är skolade pojkar det. Den gamla skolan som gått genom tjänsten, det ser man på hållningen!" — tänkte Jakob Lukitj hänförd.

Polovzev lade en tung hand på hans axel. Ofrivilligt sträckte Lukitj på sig, rätade på ryggen och sträckte armarna längs sidan.

— Såg du örarna? — Polovzev gnäggade knappt hörbart. Dem tar man inte där man satt dem. Dom går genom eld och vatten för mej och är inte som några klentrogna uslingar från Voiskov. Nu ska vi se vad dom hade med sej...

Polovzev ställde sig på knäna, vecklade ut byltet och plockade fram en nedmonterad kulspruta och fyra magasin, inlindade i oljad säckväv. Sen tog han upp ett par mössor, den ena en vanlig kosackmössa, den andra en officersmössa, med en silverne kokard och georgskorsen. Polovzev stod på knäna, höll upp mössan framför sina ögon och tycktes som förhäxad av det matta silverskimret. Så tryckte han den till sitt bröst och sa med skälvande röst:

— Du min kära, min sköna. Min trogna gamla vän. Du kommer ännu att tjäna mig länge och troget!

Det ryckte i hans massiva underkäke och tårar av ursinne och hänförelse bröt fram i hans ögon, men på något sätt lyckades han behärska sig, vände sitt bleka förvridna ansikte mot Lukitj och frågade med genomträngande röst:

— Känner du igen den, Lukitj?

Lukitj svalde krampaktigt och nickade stumt. Han kände igen den. Han såg den första gången redan 1915 på den unge fänriken Polovzev vid österrikiska fronten...

Ljatevskij, som legat tigande och likgiltig för omgivningen på sängen, drog åt sig de bara fötterna, satte sig upp i den knarrande sängen och stirrade dystert med sitt enda öga:

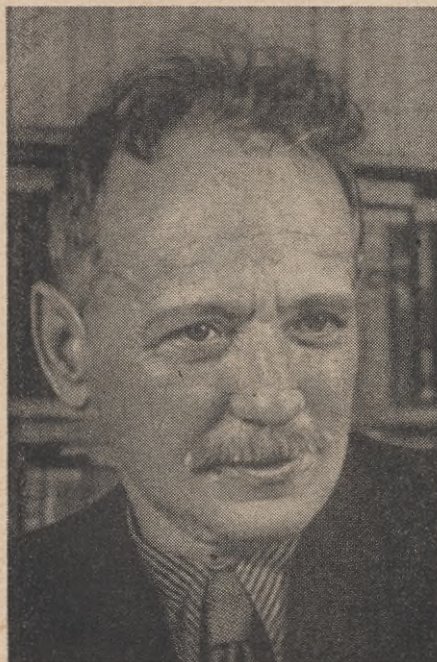
— Ett rörande återseende! En upprorsdyll, så att säga. Jag gillar inte dessa sentimentala scener, tillsätta med dumt patos!

— Håll käften! — avbröt Polovzev bryskt.

Ljutevskij ryckte på axlarna:

— Varför skulle jag hålla käften?

— Jag ber er, tig! — väste Polovzev, reste sig och närmade sig lång-

Den ryske författaren

MICHAEL SJOLOCHOV

— se bilden — har blivit mycket uppskattad på senare tid, såväl i sitt hemland som i utlandet.

Detta romanavsnitt, som översatts av SÖREN HELLSTRÖM, tillhör en del av "Nyplöjd mark", som ännu inte presenterats på svenska. Delen kommer antagligen att utgivas i bokform i vårt land.

samt sängen, liksom på språng. Lukitj såg med förfäran vanvettigt raseras lysa i Polovzevs ögon.

Lugnt och utan brådska lutade sig Ljatevskij tillbaka i sängen och knäppte händerna bakom nacken.

— Teatraliska gester! — muttrade han, med ett hångrin och stirrade i taket. — Allt detta har jag upplevat — inte bara en gång — på

landsortesteatrarna. Jag är uttråkad av det!

Polovzev stannade ett par meter från sängen, lyfte sin ena hand med en trött rörelse och torkade svetten ur pannan. Sedan föll handen kraftlös ned.

— Det är nerverna... — sa han, med grumlig röst, liksom paralyserad och ansiktet förvreds av ett konvulsiviskt leende.

— Även det där har jag hört till leda. Ni bär er ju åt som en käring, Polovzev... Ryck upp er!

— Det är nerverna! — stönade Polovzev. Nerverna klickar... Även jag är utled på detta mörker, denna gravkammare...

— Mörkret är den modiges vän. Det befrämjar filosofiska meditationer om livet, och nerver förekommer i praktiken endast hos blodfattiga flickor och damer, som lider av brist på ordhållighet och migrän. Nerver — det är en skam och nesa för en officer! Äh! Ni bara hycklar, Polovzev. Ni har inga nerver, bara grillor! Jag tror er inte. På mitt ärliga officersord, jag tror er inte!

— Ni är ingen officer utan ett kreatur!

— Det är heller inte första gången jag hör detta från er, men jag kommer i alla fall inte att utmana er på duell. Dra åt helvete! Det är gammalt och otidsenligt, saken är viktigare. Dessutom utkämpas en duell, som kanske är min högtärade bekant, på värja och ännu ett argument för att inte utmana er på duell: — ni är en plebej till blod och härstamning, medan jag är en polsk adelsman ur en av de allra äldsta familjerna, vilken...

— Hör här, din knapadelsman! — avbröt honom Polovzev, med en röst som nu återfått sin vanliga metalliska klang. — Skända inte, ett enda ord till och jag hugger ned dej som en hund!

Ljatevskij reste sig. Det fanns inte skuggan kvar av hans ironiska leende längre. Allvarligt och utan omsvep sade han:

— Nå, nu tror jag på er! Den röstens vittnar om era ärliga ambitioner och därför tiger jag.

Han lutade sig tillbaka och drog filten över sig.

— Lika förbannat så ska jag slå ihjäl dej! — brummade Polovzev halsstarrigt, stod kvar vid sängen, med huvudet nedböjt som en tjur. Med den här klingan skulle jag kunna göra två kreatur av ett, be-

griper du det? När bara sovjetmakten störtats här i Don...

— Tja, i så fall lär jag nog kunna leva lugnt långt in i ålderdomen ja kanske i evighet — hånade Ljatevskij och vände sig mot väggen.

Hela tiden hade Lukitj stått som på nålar. Flera gånger hade han försökt lämna kammaren men varje gång stoppats på en vink av Polov-

— Ingen dum plats, — medgav Lukitj. Kom ger vi oss iväg! Han ville ut ur kammaren så fort som möjligt.

Lukitj hade redan kastat ena sadeln över axeln då Ljatevskij sprang upp ur sängen, som stucken av en nål, och vilt rullande med sitt enda öga tjöt:

— Vad är det ni gör? Jag frågar er, vad är det ni tillåter er?

Polovzev, som stod böjd över kny-

Hur djupt satt inte den gamla tjänstedisciplinen rotad i Lukitj! Utan att han själv tänkte på det intog hans bara fötter ställningssteg och automatiskt gjorde han "vänster om" och marscherade ut ur kammaren. Polovzev log vid åsynen och Lukitj, som väl utanför dörren insåg vad han gjort, harklade sig av förlägenhet och tänkte: "Den där skäggige fan har gjort mej fullständigt konfy."

Lukitj låg vaken ända till morgonen. Förhoppningarna om upprorets framgång blandades med farhågor för att det skulle bryta samman och senkomna ångerkänslor över att ha förenat sitt öde med sådana förhärdade människor som Polovzev och Ljatevskij. "Ich, som en rätta har jag rusat i fällan!" — tänkte han. "Jag skulle ha väntat, min gamla fårskalle, väntat tills jag sett om de fått överhanden över kommunisterna. Då först skulle man ha gått med. Men å andra sidan, om jag skulle ha bara väntat, en annan och en tredje likaså, vad hade det då blivit av det hela! Kommer sovjetmakten att stå sig? Nå, bara det bleve något slut på det snart... Polovzev lovar trupper från utlandet och hjälp från kubanerna. Men när ska det bli nån ro? Gud vet... Och om bundsförvanterna sätter sej fast i vårt land, vad då? Kommer ihåg 1919 då vi fick brittiska uniformer. Själva satt de hemma och drack te. Vad ska vi göra om vi nu får uniformer igen? Vi kommer att blodas ner dem, det är allt! Och bolsjevikerna kommer att klå oss. De har vanan inne. Och då slår de ner alla som är emot dem..."

Pressad av dylika funderingar greps Lukitj av ett sådant medlidande med sig själv att han brast i gråt. Längre låg han och vred sig, stönade, korsade sig och viskade fram böner, men ständigt återvände hans tankar till "saken". "Varför" — tänkte han — "ska Polovzev och Ljatevskij alltid komma ihop sig. En stor sak förestår, men de lever som ett par ilska hingstar i en spilta. Kan man tro på dem längre!"

Marterad av dessa funderingar föll han slutligen i en orolig slummer.

BETH LAGERLUND - 54

— Vad är det ni gör? Jag frågar er, vad är det ni tillåter er? skrek Ljatevskij.

zev. Slutligen härdade han inte ut längre utan bönföll:

— Låt mej gå, högtärade! Det ljusnar snart och jag måste tidigt ut på fälten...

Polovzev slog sig ned på en stol, lade mössan på knäna, böjde sig framåt och satt länge tyst. Man hörde blott hans tunga, flämtande andhämtning och hans stora fickurs tickande på bordet. Lukitj trodde han hade slumrat till då han plötsligt reste sig med ett ryck och sa:

— Tag sadlarna, Lukitj. Jag tor det övriga! Vi går och gömmer det på ett säkert ställe. Kanske, ja varför inte, i lidret?

tet, rätade på sig och sa kallt:

— Nå, vad är det fråga om? Vad är det som gör er så orolig?

— Och det skulle ni inte begripa! Gräv gärna ned sadlarna och metallskrotet, om så behagas. Men kulsprutan lämnar ni kvar! Vi bor minsann inte hos vänner på landet och kan behöva kulsprutan vilket ögonblick som helst. Det hoppas jag ni förstår.

Efter en kort funderare gav Polovzev med sig:

— Ni har kanske rätt, ni radzivilska bastard. Må då alltihopa bli kvar här. Du är ledig, Lukitj. Gå hem och sov!

Ill.: Beth Lagerlund

Tidskriften
Status
Stockholm

Från LÄSEKRETSEN

Alla Status' läsare, som har något på hjärtat, är välkomna med insändare på denna nya spalt. Men kom ihåg: Skriv kort. Och glöm inte att meddela rätt namn och adress — anonyma brev måste tyvärr åka i papperskorgen. Om ni inte vill ha ert namn publicerat, så skriv dessutom en signatur under ert manuskript eller meddela red på annat sätt att ni vill vara anonym inför läsekretsen.

Adressera insändarna till Status — och märk kuvertet med: "Från läsekretsen".

Barnbidrag och pensioner

Då och då läser man i dagspressen att de allmänna barnbidragen bör höjas och dess emellan hör man ett eko från Helgeandsholmen om att barnfamiljerna måste kompenseras för de ökade levnadskostnaderna.

Nåja, allt det där är nog bra och mycket lovvärt, men när det nu gäller att fördela en kaka av given storlek, varför skall då barnen och barnfamiljerna ha förtursrätt till russinbitarna?

Om det blir pengar över i statskassan vore det mera på sin plats att tänka på pensionärerna — och då inte minst på dem som har invalidpension och s. k. sjukbidrag från pensionsstyrelsen. En sjukpensionerad person med ett par hundra kronor i månadsinkomst har större behov av några tiotus extra per månad än en frisk familjeförsörjare, som lyfter en tusenlapp i lön varje månad.

Sedan kan man också tycka att fattigvårdsstyrelserna skulle ha lite bättre blick för den successiva penningvärdeförsämringen. En man som i många år arbetat och strävat och betalt sina skatter, skulle inte behöva leva på det absoluta existensminimum, när han blivit lungsjuk och måste anlita socialhjälp. Fortfarande finns det mycket kvar av den gamla fattigvårdsandan bland de lönegradsplacerade och pensionsförsäkrade tjänstemännen på våra socialbyråer.

Lungsjuk arbetare

"Lungsjuka" och dörrknackning

Inte så sällan händer det, att lungsjuka — ofta "falsa" lungsjuka — personer knackar på dörren och bjuder ut ett dikt-häfte, några pappersblommor eller något annat. Ställer man sig lite undrande förekommer det, att försäljaren visar fram ett hopvikt, solkigt papper, som presenteras som lungsjuksintyg. För att inte sära sådana personer, om de verkligen är lungsjuka, ger man dem en slant utan att granska intyget.

Jag undrar nu:

1. Är det inte skadligt för de lungsjuka att gå omkring på detta sätt?
2. Kan inte en sjuk, när han utskrivs från sanatorium, inom ramar för våra nuvarande sociala förmåner få en någorlunda bekymmersfri konvalescenttid, åtminstone ekonomiskt sett, eventuell hjälp till omskolning och återinpassning i arbetslivet?
3. Görs det någon kontroll för att stoppa falska lungsjuka, som opererar på den här marknaden?

L. K.

*

Inte torde det vara överdrivet "farligt" för f.d. sanatoriepatienter att ta sig en försäljningspromenad. Även lungsjuka kan behöva lite motion.

Sjukkassorna och socialvården m. fl. instanser hjälper givetvis (behövande) lungsjuka, men hjälpen rücker sällan till mer än existensminimum. Omskolningsmöjligheterna har förbättrats på senare år, men de är ännu inte vad de borde vara.

Vi är medvetna om att skojare använder sig av lungsjuke-titeln för att vädja till godtrogna människors medlidande. Deras direktförsäljning, torde — med undantag för tryckalster — falla under lagen om gårdfarihandel, och till sådan handel krävs tillstånd. Det är polisens sak att kontrollera lagens efterlevnad.

Även de lungsjukas egna organisationer har arbetat på att sanera det här området. Bl. a. har de slagit ned på privatgeschäft i form av tidskrifter, som falskeligen sålts "till förmån för lungsjuka".

Red.

● FLINT-JACK...

(Forts. fr. sid. 23)

Jack en märklig hantverkare. Han hade återupplivat en sedan århundraden förgäten konst och utövade den med mästerskap. Samtida som träffat honom berättar att han kunde falla i fullständig trance när han fick se ett särskilt vackert flintföre-

FRÅGOR? OCH SVAR

På denna spalt är läsekretsen välkommen med frågor rörande socialpolitik, tuberkulosproblem och socialmedicin i allmänhet. Även andra frågor, som bedöms ha ett allmänt intresse, kan beredas plats.

Frågorna besvaras samtidigt som de publiceras av red. eller utomstående fackmän på resp. områden.

Sätt ut namnet på frågebrevet. Vill Ni inte ha namnet publicerat, så meddela detta. Adressera frågorna till Status och märk helst kuvertet med orden "Frågor och svar".

Välkomna alltså!

mål och att han med hantverkarens säkra blick för kvalitet kunde redogöra för hur den ökande förfadern åstadkommit det eller det.

Blackning anser att han i våra dagar skulle ha varit kvalificerad för en välavlönad post på något lämpligt museum. Hans kunskaper var avsevärda och hans hantverksskicklighet enastående. Därtill kommer att vår tid inte äger de förutsättningar för denna typ av brottslighet som den viktoriaiska tiden däremot gjorde. Samlandet av allt mellan himmel och jord var högsta mode. (Man behöver bara erinra om att samlandet av förstaupplagor började just under denna tid. Det var den mångskrivande Edmund Gosse, som kom med idén.) Däremot kan man anta att Jacks konst utsatts för ett grundligare studium nu än vad som skedde under hans tid. Nu finns det inte annat än ganska bristfälliga antydningar om hur han egentligen gick till väga.

Lösning till schackproblemet av dr J. Do-
brusskij: 1. Da8! (hotar De8†) Se6. 2.
Dh8† Sg7. 3. Dh1 Lxd5 och efter att ha
besökt brädans alla hörn återvänder den
vita damen till utgångsfältet: 4. Da1 matt!

FLINT-JACK alias COCKNEY-BILL alias FOSSIL-WILLY alias...

Den sjätte januari 1862 samlades medlemmarna i det engelska geologiska sällskapet med damer och med döttrar till ett möte i sina lokaler vid Cavendish Square i London. Det var en lysande samling lärda män, professorer och doktorer, och en strålande samling välborna kvinnor. Bänkarna var redan välbesatta — den akademiska kvarteren var snart tilländalupen — och endast de för presidiet och särskilt inbjudna reserverade platserna återstod längst fram i lokalen.

Då kommer en man lugnt knalande in. De välborna damerna rycker till så mycket som deras stränga viktorianska uppfostran tillåter dem. Männerna höjer ögonbrynen just så mycket som det är tillåtet för en gentleman att visa sina känslor. De unga damerna skruvar förvånat på sig.

Det var också en märklig uppenbarelse de fick se. Många av de fina damerna undrade nog om det verkligen fanns sådana män. Och många av gentlemännen trodde nog att denna säregna man gått fel. Han var inte särskilt stor — inte liten heller — och hans ansikte var färat och väderbitet, med en hudfärg som av en samtida betraktare beskrevs som "zigenarbrun". Hans byxor var i en sorglig kondition och hans höga kängor bar tydliga spår av att ha använts i djup lera länge och grundligt. Hans grova svarta kavaj täckte hjälpligt en skjorta som måhända varit vit en gång men numera antagit en gulbrun kulör. I ena handen bar han ett knyete som landsstrykare brukar göra och de flesta

HANS NORLING

berättar i denna artikel om en märklig man i det viktorianska England, Flint-Jack alias Cockney-Bill alias Fossil-Willy m. m., m. m. Han hade återupplivat den glömda konsten att göra redskap och andra föremål av flinta och han hade drivit denna kunskap till mästerskap. Han var en bedragare av jätteformat, men han hade också försonande drag i sin attityd mot omvärlden.

Berättelsen är illustrerad av

LASSE SANDBERG

placerade honom nog i landsvägs-tramparnas skrå. Ur ansiktet tittade ett par ögon fram, nyfiket betraktande den fina församlingen, även om de båda ögonen inte var lika varandra. Det ena var litet större än det andra och det ena var dessutom svagare än det andra.

Flint-Jack demonstrerades

Mysteriets upplösning dröjde nästan pinsamt länge, frestande den anglosaxiska tålmodigheten nästan till gränsen av det möjliga. Mannen uppträdde med påtaglig säkerhet, innehade sin framskjutna position med ett överlägset lugn, lyssnade intresserat till föreläsningen i ett krångligt fackämne och studerade nyfiket de diagram och kartor som fanns på väggen bakom podiet.

Andre föreläsare var sällskapet vice ordförande, kyrkoherden Thomas Wiltshire, vilken hade geologi och arkeologi som lärd hobby. Hans ämne hette "On the ancient Flint Implements of Yorkshire, and the Modern Fabrication of similar specimens". Och här kom kvällens säregna uppenbarelse in i sammanhanget. Han var demonstrationsobjekt till föreläsningens andra del. Han var nämligen samtidens främste förfalskare av arkeologiska fynd, Flint-Jack, alias Cockney-Bill, alias Fossil-Willy, alias Bones, alias Shirtless, alias Snake-Billy m. m. I prästbetyget kallad Edward Simpson.

Jack var en märklig man. En engelsk författare som kan sin Shakespeare (och vilken kan inte det?) citerar gärna ett par meningar ur Henrik IV. "I am bewitched with the rogue's company. If the rascal have not given me medicines to make me love him, I'll be hanged." Om inte precis älskad så dock populär blev Flint Jack på grund av sitt säreget konstruerade inre och trots sin föga rekommendabla "hobby" att "göra antikviteter".

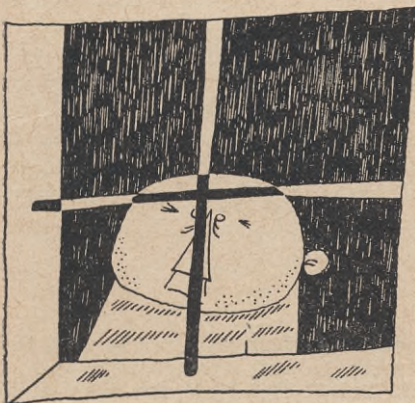

"Han började göra urnor..."

Samlare gav uppslaget

Vid tiden för föredraget i det celebra geologiska sällskapet var Flint Jack 47 år och hans levnadsbana beskrev en brant sluttande kurva nedåt. Hans intresse för brända och destillerade drycker var alltför omfattande för att hans hälsa och hans ekonomi skulle må väl av det.

Redan som fjortonåring hade Jack tagit tjänst hos en historiker, dr Young, och deltog i expeditioner som denne gjorde. Efter någon tid övergick han i en dr Ripleys tjänst och arbetade för denne i sex år. Men sedan blev Jack sin egen. Han hade fått en god inblick i geologi och arkeologi under sin tjänst hos de båda lärda männen och ansåg sig själv kunna ta upp "jakten" efter fossiler och arkeologiska fynd.

Till sist hamnade han i fångelse...

Flint-Jack gör sin entré.

Jack traskade omkring i skilda delar av England och gjorde åtskilliga fynd som han sedan sålde till fackmän och samlare. Det råder knappast någon tvekan om att han under denna första tid var fullt hederlig i sina transaktioner.

Märkligt nog var det en samlare som ledde honom in på den ovanliga bana som skulle bli Jacks. Denne samlare visade vid ett tillfälle en pilspets av flinta och undrade om Jack kunde göra en kopia. Till sin egen och samlarens glädje fann han att han kunde det och det dröjde inte heller länge innan han kunde åstadkomma pilspetsar, flintyxor och knivar i praktiskt taget vilket utseende som helst.

Detta var 1843 och 1862 hade han följaktligen en nästan 20-årig "praktik" i yrket. Man behöver alltså inte förvåna sig över att han gjorde succé inför det lärda sällskapet vid Cavendish Square. Med en i änden böjd järnten kunde han nu på mycket kort tid tillverka vilket "stenåldersredskap" som helst.

Sedan han upptäckt sina talanger var han inte sen att göra pengar på dem. Intresset för dessa ting var mycket stort under denna tid och samlarna hade inte alls den kritiska skolning som erfordrades för att avslöja Jacks falskri. Han sålde följaktligen stenåldersredskap i stora mängder. Snart började han också utvidga rörelsen. Han började göra urnor, romerska rustningar, milstear osv, det mesta med förträffliga egenskaper, men en del också slarvigt och dåligt; det fanns samlare som köpte skräpet i alla fall.

Blev alkoholist

Efterhand dukade han under för alkoholismen, blev i allt större behov av pengar och blev alltmer fri från skrupler. Han lyckades också producera flintföremål i väldiga mängder. Sonia Cole, som berättar om Jack i sin bok Counterfeit, omtalar att Jack under en försäljningsturné till London formligen öste flintföremål över samlare och muséer. Sedan fortsatte han upp genom England och Skottland och överallt lyckades han sälja sina föremål.

Under tiden hade misstankar uppstått om att Jacks föremål var förfalskningar och när han återvände till London frågade en professor Tennant honom rakt på sak. Och Jack svarade utan minsta tvekan att de var förfalskningar och han förtydligade med att säga att han gjort dem själv.

Detta var det underliga och överraskande draget i Jacks karaktär. Blev han tillfrågad om förhållandet med sina föremål, så erkände han utan omsvep att de var förfalskningar. En belysande händelse inträffade i början av hans "karriär". En samlare hade av en annan person köpt ett antal flintföremål. Sedermera hade han emellertid fått misstankar om att de inte var äkta och bad därför Jack titta på dem. Jo då, de är falska, konstaterade Jack och tillade att han gjort dem själv. Och inför den förbluffade mannens ögon satte han igång att tillverka flintyxor och pilspetsar.

Det kan knappast finnas någon annan förklaring till detta Jacks

handlingssätt än att han var stolt över sitt kunnande. Vilde sedan folk köpa hans saker som äkta ansåg han detta vara ett gott betyg åt hans hantverksskicklighet. Liknande slutsatser drar de flesta förfalskare, men det är få som låter sin tillfredsställelse ta sig sådana uttryck som hos Jack. Och det är väl just detta som gör Jack så tilldragande i all bedrävelsen.

Slapp åtal för förfalskning

Efter professor Tennants avslöjanden "uppträdde" Jack flera gånger och förevisade sitt kunnande och ett museum engagerade honom till och med att göra en uppsättning stenåldersverktyg för utställningsändamål.

Efter hand som hans begivenhet på sprit blev mer utpräglad ville emellertid pengarna inte räcka till och Jack förde ett bedrävligt liv. Till sist gav han sig till att stjäla och hamnade i fängelset i Bedford, samma som Bunyan en gång suttit inspärrad i. I fängelset besöktes han av Llefellyn Jefitt, vilken efter trägna intervjuer presenterade Jack på ett sympatiskt sätt i en facktidsskrift. Jewitt slutade sin artikel med en förklaring att han var beredd att förmedla gåvor till Jack om någon på detta sätt ville hjälpa honom när han återfick friheten. Det senare får

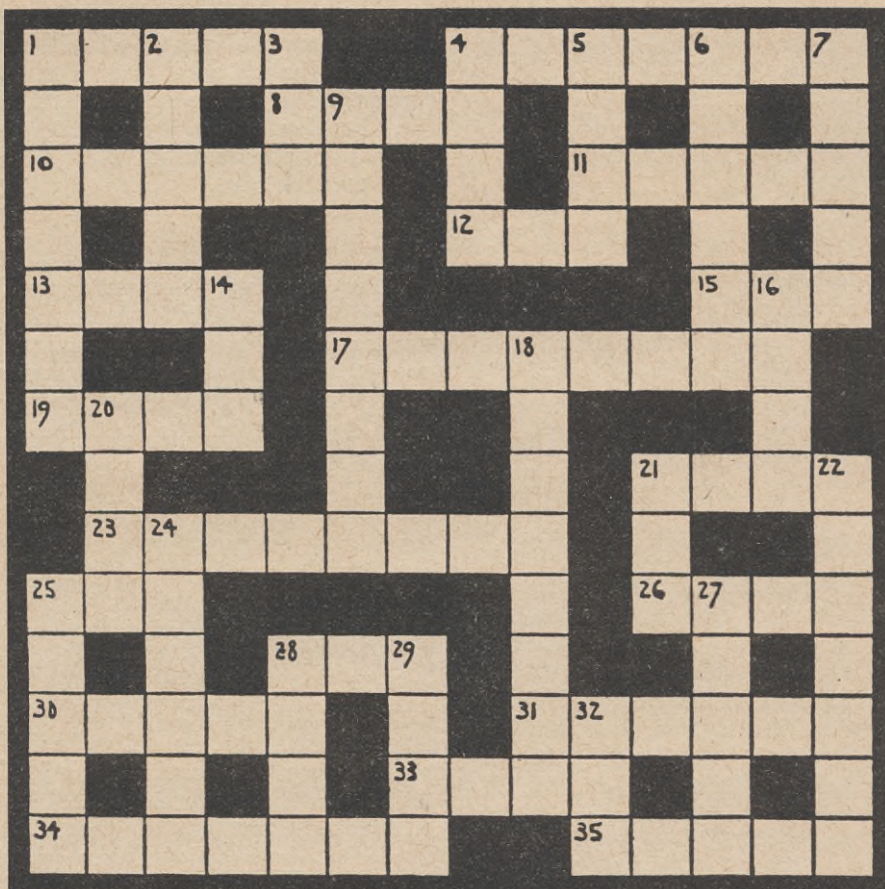
Intresset för brända drycker var stort.

väl ses som ett exempel på hur Jacks personlighet förvirrade; många hade anledning känna sig lurade av honom, men mycket få tycks ha kompletterat denna känsla med någon större ilska eller med några ersättningskrav. Han återsåg friheten sedan han avtjänat sitt straff för stöld, men någon talan mot honom för förfalskningar fördes inte.

Jack's eftermäle är också övervägande sympatiskt. J. Blacking rubricerar en artikel om honom "A Victorian Craftsman" och onekligen var

Forts. å sid. 21)

KORSORD nr 3

VÅGRÄTA ORD

1. Jösse. (5)
4. Det förmäles. (7)
8. Lägg ut i försätligt syfte. (4)
10. Hon är stor som en kråka, hon är klok och kan språka. Och nog kan du hålla dig mager, om armodets — — gnager. (6)
11. Krakel. (5)
12. Ha-ha-ha! Se på den där ni! (3)
13. Distribueras morgontidning i. (4)
15. En liten varning, kära Laura! (3)
17. Blir det genom korsdrag. (8)
19. "Hämnas är så fult att man blott i — det göra kan." (4)
(*Falstaff Fakir*)
21. Populär Pelle. (4)
23. Anden i flaskan. (8)
25. Kappätare. (3)
26. En sådan är uppstudsig. (4)
28. Elegant serverat fläskben. (3)
30. Dal och tas av läkare. (5)
31. Har Thalia inte kunnat klaga på under senare tid. (6)
33. Blir den som tränar. (4)
34. "Det vackraste av alla krigiska ord." (7)
(*Moa Martinson*)
35. Möbel för vågrätt bruk. (5)

LODRÄTA ORD

1. Mycket kalfaltrad f. d. nationssymbol. (7)
2. Projektil. (5)
3. Sabotage. (3)

4. För yrkeskvinna synnerligen användbart plagg. (4)
5. På växandets stadium. (4)
6. En lädrad kantin för vårt vita vin. (6)
7. — och rättarting. (5)
9. Kan kåda användas som. (8)
14. Blir man det, kan man bli röd eller vit. (3)
16. Blir man det, kan man bli 14 lodrätt. (4)
18. Med vilken rätt tog man Erik XIV:s liv? (8)
20. Har skalden hjälp av. (4)
21. Prövades länge. (3)
22. Härliga flöde, strålande flöde! (7)
24. Sitter riksdagsman ofta i. (6)
25. En svart punkt av pikant slag. (5)
27. Avsked med sedel. (5)
28. Oakhill. (4)
29. Så egendomligt det vara skulle, om dylikt ej fanns på kulle. (4)
32. Sticker fram i epigram. (3)

Tävlingsregler

Lösningar till korsord nr 3 skall vara Status' redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 april 1956. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförändelse vara märkt "Korsord nr 3". Glöm ej att tydligt ange namn och adress! Två priser, ett på tio och ett på fem kr. utdelas. Lösning och pristagarnas namn kommer i majnumret 1956.

Lösning till korsord nr 1

VÅGRÄTT: 1. Heta. 4. Doçkskåp. 8. Elbe. 10. Mustig. 11. Skott. 13. Emerson. 14. Huldra. 16. Örter. 17. Snurra. 19. Torv. 21. Elda. 22. Istapp. 24. Fatta. 25. Retort. 28. Mullvad. 29. Drama. 30. Defekt. 33. Anat. 34. Rolighet. 35. Stop.

LODRÄTT: 1. Hem. 2. Tesil. 3. Alt. 4. Degmassa. 5. Kassör. 6. Krontal. 7. Peter Katt. 9. Bier. 12. Korrekt. 14. Hattfoder. 15. Dövstum. 18. Uppradat. 20. Ritmall. 23. Talang. 26. Eden. 27. Ovett. 31. Fas. 32. Typ.

Pristagare: 1:a pris kr. 10:—, Ruth Albrektsson, Willie, Rydsgård.

2:a pris kr. 5:—, Vilhelm Olsson, Box 63, Oppsalaby.

TELESTREJK ...

(Forts. fr. sid. 11)

Och hit in kommer de också, de fem som för tillfället är sysselsatta i den lilla verkstaden, när de avverkat det antal timmar som läkaren tillåter: en sjöman, en snickare, en varvsarbetare, en musiker och en murare, alla f. d., alla mer eller mindre i väntan på ett kommande förvärvsarbete. Men vad? Vad finns det t. ex. för jobb åt en musiker, som inte gjort annat än spelat klarinett och saxofon i 30 år?, frågar sig Nils Lundén, som nu är 55 år gammal. Han blev sjuk 1940 och fick genomgå en revbensoperation. Kapaciteten för en blåsare mår inte väl av en sådan sak och det blev fråga om omskolning.

— Överläkaren tyckte emellertid att jag var för gammal för det, och rådde mig att börja med affärsjobb. Affärer, jag har aldrig i mitt liv varit intresserad av affärer — och när jag blev tillräckligt frisk så fortsatte jag i alla fall att blåsa tre dar i veckan, och det gick bra fram till 1947, då jag fick ett återfall. Sedan har jag fått inskränka musiken till fritiden och hanka mig fram med lättare jobb. 1950 var det färdigt igen, fast den gången ordnade det upp sig med PAS. Ekonomin har givetvis kommit i olag hemma, och socialvården har måst gripa in. Till råga på allt är frugan inte riktigt frisk. Som sagt, vem vill ha en musiker som inte kan spela längre, och som är för gammal för omskolning? Gudskelov att man har den här lilla stugan att gå till medan man väntar. Det håller humöret uppe och det är strängt taget det allra viktigaste,

(Forts. å nästa sida)

● Utslitet hjärta kräver omskolning

F. d. muraren Erik Larsson, som citerades i ingressen har en något mindre komplicerad situation att bemästra. Han har t. ex. inga minderåriga barn att sörja för. Han fick tbc redan när han var 22 år gammal — han är 49 nu — men blev frisk igen och kunde som nämnts fortsätta som murare i 18 år, innan återfallet kom för två år sedan. Det blev ett års sanatorievistelse, och sen förklarade läkarna att hjärtat var ganska illa medfaret och inte tålde grovarbetet längre. Nu hoppas han på omskolning och lättare jobb och under tiden försöker han anpassa sig igen i tillvaron med hjälp av fritidshemmet.

De berättar om sina livsöden de fem, och de diskuterar de lungsjukas situation överhuvudtaget. Mycket har ändrats till det bättre sedan de vuxit upp, de lungsjuka har organiserat sig och samhället har på många sätt intresserat sig för dem. Men än är det långtifrån perfekt. Räddhågan hos arbetsgivarna, "smittkräcken" hos kolleger och medmänniskor har inte försvunnit, utan här behövs det fortfarande propaganda i massor. Utstötta människor kan aldrig prestera sitt bästa.

● Socialvården tar och ger

Ekonomiskt sett är inte heller situationen den gynsammast tänkbara alltid, trots den nya sjukförsäkringen. Socialvården går t. ex. litet väl hårt fram med arbetsförtjänsterna här på fritidshemmet tycker många. 80 kr i månaden får man visserligen behålla skattefritt, men halva det överstigande beloppet dras som kompensation för erhållen socialhjälp. De lungsjukas handicap i tillvaron är stort och man tycker att de små slantar de kan förtjäna under övergångstiden — det kan på sin höjd röra sig om 150—200 kr i månaden — borde stanna hos konvalescenten. Speciellt som ekonomin i regel är hårt ansträngd efter år av arbetsoförmåga.

Trots detta och andra klagomål, så är alla överens om att dessa arbetshem är omistliga, när det gäller att behålla humöret och återfå självförtroendet för att så småningom kunna återvända till de friska människornas värld.

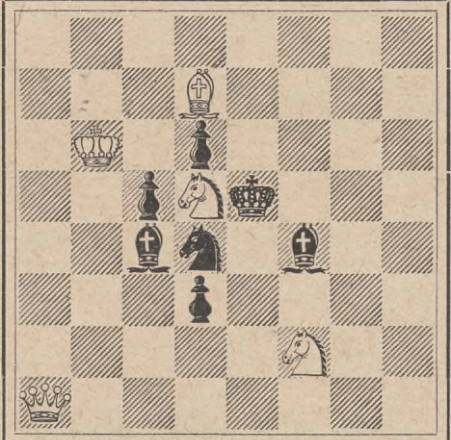

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM

av dr J. Dobrusssij

1:a Pris Schachm. Obozrenie 1903

Matt i 4 drag

Fyrdragaren ovan är ett ganska spexigt problem, som mycket väl kan förtjäna rubriken "Damen på rundtur". Därmed har vi avslöjat det mesta, men skulle det likväl vålla för stora svårigheter så återfinns lösningen på sidan 21.

Sanatoriet Fur

i Saleboda, Blekinge, "hemsökte" för en tid sedan av denna tidskrifts schackred. Det dröjde inte länge förrän vederbörande mottog en utmaning till simultanmatch mot ett kombinerat schackteam av patienter och läkare. Inför ett mycket internationellt forum, där de nio motståndarna representerade inte mindre än 4 olika nationer, blev vår schackred. vederbörigen kompetenstestad. Han lyckades dock (som tur var) klara provet ganska tillfredsställande och miste endast en halvpoäng mot karlskronabon Sven Petersson. I de övriga partierna blev det bättre utdelning, men visst var det nära ögat när "Snälla Doktorn" i ett parti lyckades operera bort en hel pjäs för simltangivaren. Att det sedan ändå gick vägen kan i det närmaste betraktas som ett medicinskt under.

Ståhlberg visar lejonklon

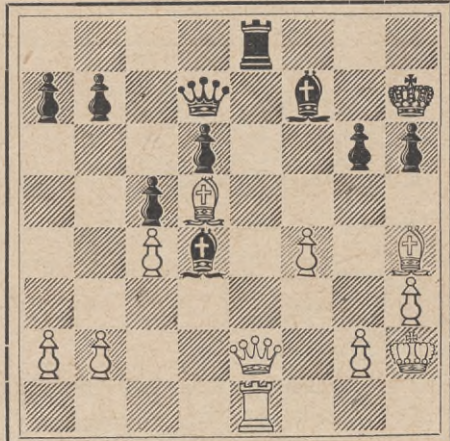
Efter sitt sensationella fiasko i den internationella julturneringen i Stockholm, åkte Gideon Ståhlberg till en mindre internationell turnering i Holland och lyckades där ställa alla mer eller mindre dystra prognoser på huvudet. Utan större ansträngning utgick han som segrare. I

partiet nedan visar vår stormästare mycket friska takter mot den unge och hyperfarlige jugoslaviske stormästaren Matanovic.

KUNGSINDISKT

Vit: G. Ståhlberg, Sverige
Svart: A. Matanovic, Jugoslavien

1. d4 Sf6. 2. c4 g6. 3. Sc3 d6. 4. Lg5 Lg7. 5. e4 0—0. 6. Le2 c5. 7. d5 h6. 8. Lf4 Sbd7. 9. Dd2 Kh7. 10. Sf3 Sg4? 11. 0—0 Se5. 12. Sxe5 Sxe5. 13. Lg3 f5 (detta drag bereder den svarta springaren ett reträttfält på f7, öppnar spelet och ger vit en positionell fördel, som påpassligt utnyttjas av Ståhlberg). 14. exf5! Lxf5. 15. Tae1 Dd7. 16. h3 Sf7. 17. f4 Te8. 18. Kh2 e5 (Nödvändigt, men samtidigt tar vit hand om de fria linjerna). 19. dxe6 Txe6. 20. Lf3 Sd8. 21. Lh4 Sc6. 22. Ld5 T6e8. 23. Sb5! (Med hjälp av hotet Sxd6, om Dxd6? så Lg8?, byter vit springaren). 23. —, Sd4. 24. Sxd4 Lxd4. 25. Txe8 Txe8. 26. Te1 Le6. 27. De2 Lf7.

I denna ställning forcerar vit vinsten på följande sätt: 28. Dxe8! Lxe8. 29. Te7+ Dxe7. 30. Lxe7 Lxb2. 31. Lxd6 b6. 32. Lb8 g5 (Slutspelet är hopplöst för svart). 33. Kg3 Lc1. 34. fxc5 hxc5. 35. Kf3 Lg6. 36. Lxa7 Kg7. 37. Lxb6 La3. 38. Ld8 Kh6. 39. Le7 Lf5. 40. g4 Lb1. 41. Le4! uppgivet. En rolig slutvändning skymtar på Lxa2, ty då följer en matt med två löpare medelst Lf8.

Redaktionen ansvarar ej för insända manuskript, teckningar och foton, som ej beställts. För inköp av material etc. träffas redaktören måndagar och fredagar.

påhlssons
Malmö **bröd**
gott bröd

STOCKHOLM

Vid behov av: Papperspåsar, Omslagspapper och Bindgarn m.m.
vänd Eder med förtroende till

A.-B. CARL O. PALMGREN
— PÅSFABRIK & TRYCKERI —

Luntmakaregatan 79 - STOCKHOLM
Tel. 30 40 50 - 30 08 04 - 30 88 50

JU TELUMP

Säckar och juteväv köpes. Fördämningsmattor, cisterner, sand- och torkgaltar säljas.

Koksgrytor, Järnbalkar och Plåt.

A. JÖNSSON & C:o
Timmermansgatan 47 - Stockholm
Tel. 43 03 59, 43 63 83

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och tidskrifter - Broschyromslag

BORÅS

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallskrot samt Textilavfall
Kråkeredsvägen 6 — Telefon 156 20
— B O R Å S —

Vid elektriska installationer
ring 122 47, 132 47

ELEKTROFIRMAN MAGNET
Kontor: LILLA BROGATAN 38
Affär: LILLA BROGATAN 30

BODEN

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret
Telefon Boden 650 16

LULEÅ

AB Luleå Bryggeri

Tel. 13 440 — LULEÅ

Brunnsborrningar

utföras av

Borrförman H. BJURSTEN
Box 524 - LULEÅ - Tel. 131 91

MALMÖ

VÄGMASKINER

BYGGNADSMASKINER

RENHÅLLNINGSMASKINER

AB ÅSBRINK & CO

MALMÖ - Tel. 550 40

GÖTEBORG STOCKHOLM SUNDSVALL
Tel. 11 37 71 Tel. 57 19 13 Tel. 163 50

Vår hypermoderna anläggning svarar
för en god kundtjänst.

AB. KOLKOKS

Malmö, tel. 717 95 växel

NORRKÖPING

Gummicentralen

Stockholmsvägen 22—26
Tel. 268 30 NORRKÖPING Tel. 268 30

Utför alla slags reparationer
Försäljning av nya ringar

NORRKÖPING

AB BÄCKMANS VERKSTÄDER Norrköping

Tillverkning och reparation av maskiner och delar. Järnkonstruktioner.

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98
— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial

Utför: Asfalt- och Isolationsarbeten, Massagolv m.m.

NYKÖPING

AB Nyge-Verken

Hemgårdsvägen 10

Tel. 4200

SUNDSVALL

AB BENGT ANDERSSON MANUFAKTURAFFÄR

STORGATAN 17
Tel. 3311

TORSÅS

KRUKVÄXTFRÖSAT

best. av nedanst. populära och lättodlade sorter. Fröportionerna äro i färg med odl.-anv. 1 Blomsterlön, 1 Klockranka, 1 Ipomea, 1 Buskklättärt 20 cm hög Nyhet, 1 Maurandia, 1 Mimosa "Rör mig ej", 1 Passionsblomma o. 1 Thunbergia till end. kr 3:50 fraktfritt mot postförskott. Returrätt.

Rekvireras direkt från

**AB BERNHARD ANDERSSONS
FRÖHANDEL, TORSÅS**

Dessutom erbjudas Amaryllis lökar storl. 25 cm — röda, rosa o. strimm. kr 5:75 pr st. 3 st. o. däröver portofritt.

VÄSTERVIK

VID BESÖK I VÄSTERVIK

gynna platsens största och bäst sorterade affär i järnvarubranschen

A. P. Jonsson & Co. AB
Tel. 1001, 373 57

J. HEDMANS
Litografiska Tryckeri

Eftr. LISA KRUSE

Specialitet:

Reklam-,

Emballagetryck m. m.

Box 690 A — GÄVLE 1 — Tel. 228 92

AB Corsettindustri

— B O R Å S —

NAMNANROP

A. B. C.-KORSETT

A.-B.

SPIK

V Ä S T E R V I K

Tillverkar och försäljer genom
järnhandlarna all slags trådspik

Telefon 384

Rörtekniska Byrån A.-B.

A. Nyström, V. Roxman
T. Ericson, A. Thingwall.

N. Mälarstrand 24 — STOCKHOLM
Tel. 52 44 44, 52 44 45

Konsulterande ingenjörfirma för värme-, ventilations-
och sanitetstekniska anläggningar.

Hemmets trevnad ökas genom

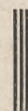
VACKRA TAPETER

C. A. Kåbergs Tapetaffär

J. V. Modin AB.

Regeringsgatan 5, Stockholm
Telefoner: 11 15 37 - 11 15 38 - 11 15 50

Lundin & Lindberg

Tel. 313 64

Våduren 21
ESKILSTUNA

Tel. 313 64

Ingv. Forsberg

Smides- &
Mek. Verkstad
BODEN

Strandplan 5 Tel. 110 72

— REKOMMENDERAS —

Gynna

svensk industri

SAMLINGSPUNKT för information och debatt

i

- fackliga
- ekonomiska
- socialpolitiska
- kulturella

angelägenheter är LO:s tidskrift

FACKFÖRENINGSRÖRELSEN

Postprenumerera

Helår 10 kr.

LINDHOLMS KLICHEÉ FABRIK

Gamla Brogatan 19 – STOCKHOLM – Telefon 20 54 20